

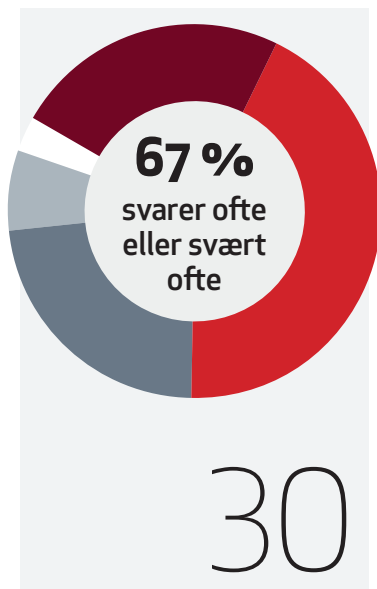
Utdanning
Nr. 8, 8. september 2023

Klarer seg ikke uten sånne som Andrea

INNHOOLD

I skvis mellom minuttene

To av tre barnehagelærere jobber på fritida.

Å lede etter Steffen

Møt de seks som har sagt ja til å bli Utdanningsforbundets leder etter Steffen Handal.

Krevende utdanningskrav

Det foreslåtte kravet om at alle ansatte lærere skal ha lærerutdanning, er ikke like lett å oppfylle alle steder i landet.

Skrev om lærerfavoritten i bok

– Han betød mest av mange flinke lærere, sier forsvarssjef Eirik Kristoffersen om Svein Peder Fredriksen.

Bier, blomster og ...

Førsteamanuensis Gro Vatne Røsland skriver om hvordan man kan sikre at lærere er godt rustet for seksualitetsundervisning.

Hjernetrim

Bryn deg på «I hvilken by ligger Hyde Park?» og fjorten andre snedige spørsmål.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

Vil tenne en ny gnist

Kan staten, arbeidsgiverne og arbeidstakerne sammen snu de elendige søkertallene til lærerutdanningene?

I februar 2009 ble Gnist-kampanjen lansert av Kunnskapsdepartementet i samarbeid med KS og lærerorganisasjonene, etter et par år med sviktende rekruttering til skolelærerutdanningene. Den inneholdt noen konkrete tiltak, som varige ordninger for videre- og etterutdanning og å gjøre utdanninga mer «krevende og mer relevant», tillegg til reklamekampanjer og fram-snakking av yrket. I årene etter gikk søkertallene noe opp. Men i hvilken grad det skyldes Gnist-kampanjen, er vanskelig å si noe sikkert om.

Siden 2019 har søkertallene til lærerutdanningene imidlertid gått nedover, og ved studiestart nå i august hadde 76 av lærerstudiene fortsatt ledige plasser. Nå går partene igjen sammen om en strategi for å øke rekrutteringa. Det skjer gjennom Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling, der også arbeidsgiverne og arbeidstakerne er med. Hva strategien skal inneholde, er det for tidlig å si noe om. Men kunnskapsminister Tonje Brenna hadde en viktig avklaring: Det er et felles mål at det er kvalifiserte lærere som skal stå for lærerjobben.

Skal strategier bli en suksess, må de fylles med konkret innhold. Da Utdanningsnytt's reporter spurte Tonje Brenna hvorfor hun trodde denne strategien for rekruttering skulle lykkes bedre enn de foregående, svarte hun noe kryptisk: «Det er derfor vi har vært så opptatt av å bli enige om å lage en strategi. Og at vi da har en forpliktelse til å følge den».

I løpet av de kommende ukene og månedene vil det forhåpentlig bli enda tydeligere hvordan de sentrale aktørene vil få fle e unge til å bli lærere og å snu de fallende søkertallene. Det er i hvert fall et svært godt utgangspunkt at alle parter er enige om følgende: Vi må få fle e lærere, og de må ha kvalifikasjonene i orden.

Harald Wollebæk, redaksjonsjef

LÆRERREKRUTTERING

Skal snu søkertrenden

Foto: Mattis Sandblad / NTB

Både KS og Utdanningsforbundet er representert i forumet som nå er blitt enige om å lage en ny strategi for lærerrekruttering. Kunnskapsminister Tonje Brenna er her flankert av KS-leder Gunn Marit Helgesen og Utdanningsforbundets leder Steffen Handal. Bildet er tatt i en annen sammenheng.

Søkertallene til lærerutdanningene stuper. En bred gruppe med ministrene Brenna og Borch i spissen er nå blitt enige om å lage en strategi for å snu trenden.

Tekst: Geir Molnes | gm@utdanningsnytt.no

– Felles mål er at kvalifiserte lærere skal stå for lærerjobben, sier kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) til Utdanningsnytt.

29. august møttes Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NLFP). I forumet diskuterer blant annet myndigheter, utdanningsinstitusjoner, lærerorganisasjoner og arbeidsgiverorganisasjoner utviklingen av lærerutdanningene.

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) forteller at gruppen nå er blitt enige om å lage en strategi for å øke rekrutteringen til lærerutdanningene.

– Det er ikke første gang det lages en strategi for å rekruttere flere lærere. Hvordan skal dere få det til denne gangen?

– Det er derfor vi har vært så opptatt av å bli

enige om å lage en strategi. Og at vi da har en forpliktelse til å følge den, sier Brenna.

Hun understreker også at Kunnskapsdepartementet skal følge opp dette gjennom øvrig politisk arbeid.

Siden 2021 har antall søkere til lærerutdanningene stupt fra 29 001 til 20 317 søkere. I samme periode har antallet som fikk tilbud om studieplass falt fra 11 482 til 8 003, ifølge Samordna opptak.

Forsknings- og høyere utdanningsminister Sandra Borch (Sp) håper gruppens arbeid kan bidra til å snu trenden. I første omgang er de blitt enige om å gå sammen og lage en strategi. Arbeidet skal konkretiseres utover høsten, og Borch håper å se resultater i neste års søkertall til lærerutdanningene.

– Det er målet. Det er det ingen tvil om. Vi tren-

ger rekruttering både til lærere i barnehage og skole, sier hun til Utdanningsnytt.

– Nå har det vært veldig store fall de siste årene i søkertallene til lærerutdanningene. Hvorfor?

– Det er jo veldig sammensatt. Hovedutfordringen enten det er lærere, sykepleiere eller ingeniører, er at vi mangler folk.

Hun viser til at mange utenfor arbeidslivet heller ikke er i noe utdanningsløp. Hun mener det er viktig å få med flere av disse, for å sikre nok arbeidskraft fremover.

– Er lønnsnivået for barnehagelærere og lærere høyt nok til å tiltrekke seg og holde på dem?

– Lønn er en vurdering de aller fleste gjør når de lurer på hva de skal bli, og hvor de har lyst til å jobbe. Samtidig er det opp til partene å komme til enighet om lønnsbetingelser.

VI FORENKLER TILPASSET OPPLÆRING

1.-10. TRINN - VGS - VO

www.arbeidmedord.no

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8 1.- 3. TRINN

1-4 LYD- OG BOKSTAVINNLÆRING
5-8 LESEFORSTÅELSE

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 75,-.

A5 format, engangsbøker. BM og NN.

Jeg vil lære å lese 1-4, store eller små bokstaver

JEG VIL LÆRE Å REGNE 1-5 TALLENE 1-20

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 75,-.

A5 format, engangsbøker. BM og NN.

EVERYDAY ENGLISH 1-4

- * Innlæring av dagligdagse uttrykk
- * 40 emner a 3 sider. To nivå
- * Varierte treningsoppgaver
- * Passer best på 5.-10. trinn
- * Tilpasset opplæring
- * Digital utgave

BM og NN. Pris pr. hefte kr 560,- + mva.
Kop. or.

15 LETTLESTBØKER

1.-7. trinn

3 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 65,- pr. bok.
Oppgaves. 560,- pr. stk. + mva. Kop. or.

SIRKELSERIEN 1-10

5.-7. trinn

2 oppgave-
samlinger

Lese- og
skrivekurs

BM og NN. Pris 65,- pr. bok.
Oppgaves. 560,- pr. stk. + mva. Kop. or.

LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn

**Mange lese-
strategier for
god læring**

3 nivå
Fagtekster

BM og NN
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.

**God lesestart
for alle**

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-6. trinn

**Skaper
skriveglede
og forbedrer
leseferdigheten**
- To nivå

BM og NN
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

LESEØVING 1 OG 2

1.-4. trinn

**Effektiv
lesetrening
om dyr**

BM og NN
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.

72 artikler for
lesetrening
Grammatikk
Rettskriving
Språktrening
To nivå
Også engelsk

BM og NN
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

DYRENE I SKOGEN SNAKKER

3. og 4. trinn

**Ypperlig for
lese- og
skrivekurs**

BM og NN
Pris kr 560,- + mva. Kop. or.

REPETERT LESING

1.-10. trinn.

**Ingen metoder
har vært bedre
i vårt materiell
enn repetert
lesing**

To nivå

Salgssuksess

BM og NN.
Pris pr. hefte kr 560,- + mva. Kop. or.

LYDLEK

Gi alle en god lesestart!

**Lekketont
opplegg**

Språklydene

5 permer + spillutstyr
kr 2 800,- + mva. Kop. or.

LES, TEGN OG FARG

Enkelt og lærerikt hefte for
2. og 3. trinn

- * Lesetrening
- * Studieteknikk
- * Begreper
- * Tekster til alfabetet
- * To nivå
- * Flott for min.språklige

BM og NN. Inkl. digital utgave.
Pris kr 560,- + mva. Kop. or.

UKENYTT

5.-10. trinn

41 utgivelser hvert skoleår
Følger skoleåret

Nyhetsquiz!
**Lærerikt og engasjerende
opplegg om nyheter**

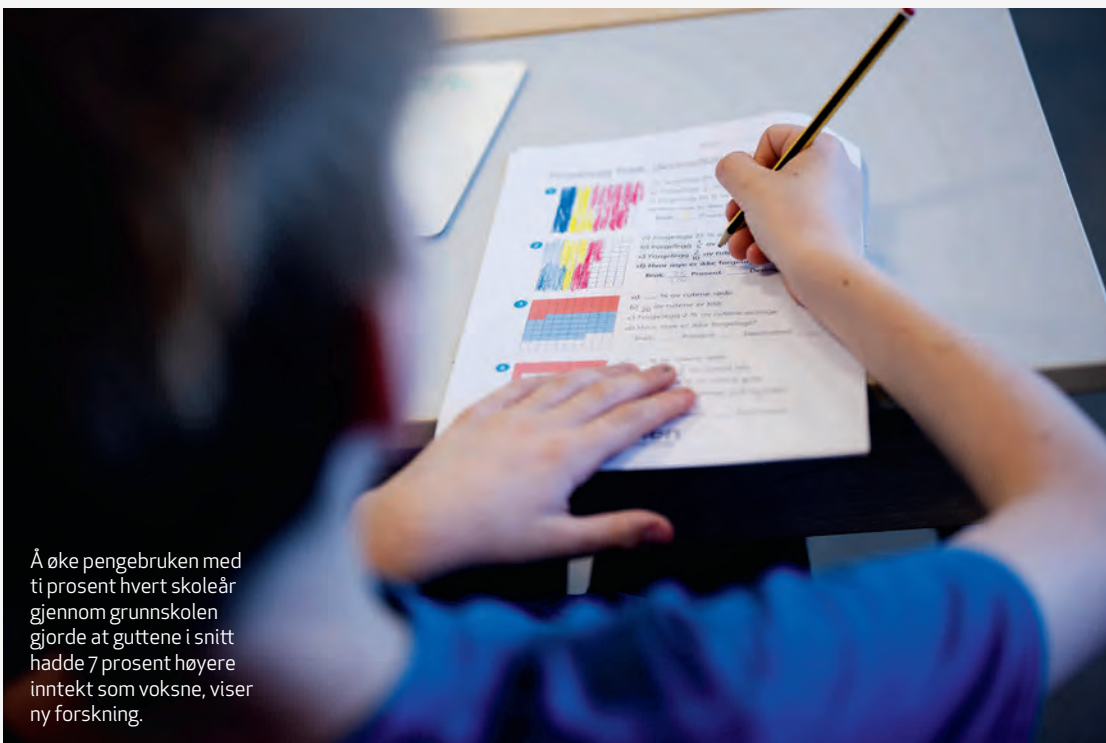
BM og NN
Årsab. kr 1560,- + mva.
1/2 årsab. kr 840,- + mva.

ARBEID MED ORD

DIGITALE UTGIVELSER AV DE FLESTE HJELPEMIDLENE
www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

Effektene er størst for gutter fra lavinntektsfamilier.

Sturla Løkken, forsker

Å øke pengebruken med ti prosent hvert skoleår gjennom grunnskolen gjorde at guttene i snitt hadde 7 prosent høyere inntekt som voksne, viser ny forskning.

FORSKNING

Mer penger til skole bedre for guttene

Guttene klarte seg bedre som voksne hvis kommunen brukte mer penger på skole.

Tekst: Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

For jentene hadde det imidlertid ingenting å si. Forskerne tror noe av årsaken kan være flere lærere ved skolen.

– Effektene er størst for gutter fra lavinntektsfamilier, sier Sturla Løkken, en av forskerne i Statistisk sentralbyrå (SSB) som, sammen med Audun Langørgen, står bak studien.

7 prosent høyere inntekt

Forskerne har tatt for seg elevkullene 1977–1996.

Når et stort barnekull går ut av ungdomsskolen, har kommunen skalert opp pengebruken i grunnskolen fordi det har vært mange elever. Elevene som begynner i første klasse samtidig som et stort elevkull går ut av ungdomsskolen, nyter godt av dette. I en periode etter at det store barnekullet har gått ut, bruker kommunen mer penger per elev.

Dermed kunne forskerne undersøke om disse elevene gjorde det bedre som voksne, enn elever som ikke nøytt godt av økt pengebruk. Tjente de mer penger? Tok de mer utdanning? Påvirket det om de stiftet familie?

Svaret var ja, men kun for guttene. Særlig gjaldt det elever fra familier med lav eller middels inntekt. Å øke pengebruken med ti prosent hvert skoleår gjennom grunnskolen, førte til at guttene i

snitt hadde 7 prosent høyere inntekt som voksne.

– Sterk sammenheng

I tillegg ser forskerne at disse guttene tar lengre utdanning og har større sjanse for å stifte familie: – Effekten er ganske stor, sier Løkken.

– Analysen er basert på relativt små endringer i kommunenes pengebruk som gir nokså små endringer i lønn. Sammenhengen er likevel sterk, og resultatene er på linje med flere internasjonale studier de siste årene som finner tilsvarende effekter, sier han.

Ifølge forskerne ser dette først og fremst ut til å handle om flere lærere i skolen, for de ekstra pengene går til lønninger. Det antyder at det er flere ansatte ved skolene i perioden etter at et stort elevkull har gått ut.

Foto: Erik M. Sundt

I en undersøkelse gjort blant kommunedirektører svarer 44 prosent at det bør bli færre grunnskoler de neste fire årene.

GRUNNSKOLE

Mange kommune- direktører vil redusere antall skoler

Antallet grunnskoler bør ned i den kommende valgperioden. Det mener nær halvparten av landets kommunedirektører i en undersøkelse.

I en spørreundersøkelse som Kommunal Rapport har gjort blant landets kommunedirektører, svarer 44 prosent at antall grunnskoler bør ned i kommende valgperiode.

Totalt 223 av 356 kommunedirektører har svart på undersøkelsen.

– Elevtallsutviklingen har de siste årene vært negativ og vil fortsette å være det de kommende år. Derfor vil det dessverre ikke være formålstjenlig eller økonomisk forsvarlig å opprettholde dagens skolestruktur, sier rådmann Trond Stenhaug i Eidskog.

Han er en av kommunedirektørene som mener at kommunen bør ha færre skoler om fire år.

55 prosent av kommunedirektørene mener antallet skoler bør være det samme som i dag. Noen av disse har allerede innført ny skolestruktur og dermed slått sammen og/eller lagt ned skoler.

Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at det er 216 færre grunnskoler nå enn for ti år siden. Særlig små skoler i små kommuner legges ned, ifølge direktoratet. ©NTB

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av
Utdanningsforbundet får du
et av Norges beste billån,
med rente fra 6,5 %

Søk lån til bil, MC og caravan
på nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,19 % kr 150.000 o/5 år.
Etableringsgebyr kr 2.000,- Tot. Kr 182.046,-

HVA ER EN KVALIFISERT LÆRER?

I utgangspunktet skal lærere ha fullført en av de godkjente lærerutdanningene, eller høyere utdanning med praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Hva som er godkjent lærerutdanning, varierer ut fra om læreren ansettes i barneskole, ungdomsskole eller videregående skole.

I tillegg er det egne kompetansekrav om et visst antall studiepoeng for å undervise i flere av fagene.

I opplæringsloven er formuleringen at ansatte i undervisningsstillinger skal ha «relevant faglig og pedagogisk kompetanse», ikke at de skal ha lærerutdanning.

Utdanningsdirektoratets veileder understreker at det er «skoleeier som avgjør hva som er relevant utdanning i samsvar med regelverket i forbindelse med tilsetting».

Kilder: Opplæringsloven og Utdanningsdirektoratet

– Jeg føler meg ikke mindreverdig, sier Andrea Pettersen, som er kontaktlærer for 4. trinn på Ytre Enebakk skole, men mangler lærerutdanning.

Kunsten å ansette en lærer

Regjeringen vil lovfeste et krav om at lærere må ha lærerutdanning. Men på Ytre Enebakk skole er rektor helt avhengig av læreransatte som Andrea Pettersen.

Tekst: Jørgen Jelstad og Geir Molnes **Foto:** Siv Dolmen

Hva er likheten mellom kommunene Enebakk, Senja og Indre Østfold? De har alle høy bruk av ukvalifiserte lærere.

– Vi hadde ikke klart oss uten dem, sier Ingelinn Gramstad, rektor ved Ytre Enebakk skole.

I Senja mangler hver fjerde lærer en lærerutdanning, ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå.

– Vi har én skole med 30, én med 40 og to skoler hvor over 50 prosent av undervisningsstillingene er besatt av personer uten godkjent lærerutdanning, sier leder i Utdanningsforbundet lokalt, Kristine S. Wulfsberg.

Og i Indre Østfold må rektorene på en rekke skoler bare akseptere at de må planlegge et skoleår hvor mer enn hver femte undervisningstime må gjennomføres av en ukvalifisert lærer.

– Det blir vanskeligere og vanskeligere å rekruttere, sier Ingunn Solheim Tveten, leder i Utdanningsforbundet Indre Østfold.

Kan det hjelpe å endre litt på loven, mon tro?

Gjennomslag for lovendring

Rett over sommeren kom en melding fra regjeringen. En gladsak meddelt gjennom VG. De vil slå fast i loven at fremtidens lærere må ha lærerutdanning.

Det høres kanskje merkelig innlysende ut, men dette har vært en langvarig kamp for lærerorganisasjonene, da særlig Utdanningsforbundet.

Det er fordi dagens opplæringslov er noe vag om hva som kan regnes som en kvalifisert lærer. Utgangspunktet er at lærere skal ha fullført en av de godkjente lærerutdanningene, men loven åpner for at kommunene kan bruke et visst skjønn i vurderingen av hva som er en kvalifisert lærer.

Det skjønnnet vil ikke Utdanningsforbundet ha noe av.

– Dette er et viktig skritt i riktig retning. Nå slår man fast i loven at man skal ha lærerutdanning for å være lærer. Sånn har det ikke vært før, sa Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, da han sammen med kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) annonserte nyheten.

Men å slå fast i loven at fremtidige lærere må ha lærerutdanning er én ting. Det er noe helt annet å få det til i praksis.

Over til Enebakk kommune i Viken.

– Hadde ikke klart oss uten

På kontoret til rektor Ingelinn Gramstad på Ytre Enebakk skole ligger boken «Ny opplæ-

ringslov 2024» på bordet.

– Jeg prøver å oppdatere meg, sier hun og smiler.

Utsikten fra kontoret er upåklagelig, med skog og vann. Skolebygget er nesten nytt.

– Vi er Enebakks største arbeidsplass med hundre ansatte, sier Gramstad.

Ved tastaturet står en figur av superhelten Thor med hammer og rød kappe. Men selv ikke tordenguden kunne klart å skaffe nok lærerutdannede til Ytre Enebakk.

– Det er for få utdannede grunnskolelærere. De nyutdannede søker over alt, og i vårt tilfelle velger de ofte en jobb som ligger litt nærmere Oslo.

Gramstad har fått kapret noen nyutdannede lærere hvert år, men i år er antallet null. Flere søkere til lærerstillingene har riktignok høyere utdanning, og det kan også være barnehagelærere og spesialpedagoger som søker.

– Men da mangler de fagkompetansen i norsk, engelsk og matte, og de blir fortsatt regnet som ukvalifiserte, sier hun.

Løsningen blir ofte å ansette noen i midlertidige stillinger som lærere, men som ikke har lærerutdanning.

– Jeg har alt fra en med bachelor i psykologi

– Det er for få utdannede grunnskolelærere, sier rektor Ingelinn Gramstad ved Ytre Enebakk skole.

til en tømmer. Og så er det noen som tar lærerutdanning og får fast jobb under forutsetning av at de fullfører.

To talls tale

Ytre Enebakk skole er faktisk en av skolene som ligger best an på statistikken for Enebakk kommune. Mens snittet for kommunen er at over 15 prosent av undervisningstimene er med ukvalifiserte lærere, ligger Ytre Enebakk skole på under 12 prosent. Men det er fortsatt langt over landssnittet på rett over 4 prosent.

Det viser tallene fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Disse tallene blir rapportert inn av rektorene på alle landets skoler én gang hver høst.

Men det finnes også andre tall, og de kommer fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Disse tallene viser at 34 prosent av lærerårsverkene i Enebakk kommune er lærere uten lærerutdanning.

SSB viser altså en verre situasjon enn GSI.

Nettopp dette er noe av bakgrunnen for en lang krangel om tall mellom arbeidsgiverorganisasjonen KS og Utdanningsforbundet. Lærerkrise, mener Utdanningsforbundet, som viser til SSB. Så ille er det ikke, mener KS, som viser til GSI.

Noe av hovedårsaken til spriket kommer av at GSI ikke inkluderer vikarbruk. GSI viser status for den faste bemanningen rektorene planlegger for på starten av et skoleår. SSB-tallene viser på sin side hva som er den faktiske situasjonen gjennom én uke i november, noe som inkluderer vikarene.

Og lærerutdannede vikarer vokser ikke på trær, heller ikke i Enebakk.

Rett fra videregående.

– Det er helt umulig, sier rektor Ingelinn Gramstad om å få tak i vikarer med lærerutdanning.

I praksis betyr det at om en lærer er borte, er løsningen enten å sette inn en tilkallingsvikar uten lærerutdanning, eller at en av de andre lærerne på skolen med ledig tid stepper inn.

– Skjer det at du må ta inn vikarer som kommer rett fra videregående?

– Det har skjedd, men ennå ikke i år.

Hun har noen faste tilkallingsvikarer, og

når de får inn vikarer som fungerer bra er hun opptatt av at de utvikler kompetansen og kan få forlenget vikariatet.

Hun er åpen om situasjonen til foreldrene og foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU), og hun har også diskutert det med lokalpolitikerne.

– Politikerne er engasjerte, og jeg opplever at de ønsker å gjøre skolene i Enebakk attraktive for lærere.

– Har du noe økonomisk spillerom for å tiltrekke deg søkere?

– Nei, det er ikke stort. Lønnstilbudet blir stort sett etter tariff.

Når regjeringen nå vil lovfeste et krav om lærerutdanning, kan det bli enda vanskeligere å få fylt stillingene.

– Hva mener du, må man ha lærerutdanning for å kunne undervise godt?

– Vi ønsker selvfølgelig det, for det er det beste. Men når situasjonen er som den er, har vi stor glede av å få inn ansatte med annen kompetanse også. Det er andre egenskaper enn kun lærerutdanning som er viktig i arbeidet med barn, som relasjonskompetanse. Men det er ingen tvil om at det er behov for flere grunnskolelærerutdannede.

– Hvorfor er det mangel på lærere, tror du?

– Jeg tror mange blir skremt av hvor krevende og stor jobb læreryrket er. Vi må se helhetlig på alle de enorme kravene som stilles. Så må vi få flere yrkesgrupper inn i skolen som kan avlaste noen av de oppgavene som i dag faller på lærerne.

Hva tenker så de «ukvalifiserte» selv om at sånne som dem i fremtiden ikke skal kunne bli ansatt som lærere?

– Føler meg ikke mindreverdig

– Kan vi bare ta en?

Monica Finstad Eng og Andrea Pettersen titter ut fra lageret hvor det står to stabler med esker. Alle lærerne skal få nye datamaskiner, og de får bekreftet at det er bare å ta.

De er begge ansatt som lærere, men de går inn i statistikken som ukvalifiserte av litt forskjellige årsaker.

Monica er utdannet yrkesfaglærer i design og håndverk, noe som er en godkjent lærerutdanning for å undervise fra 5. trinn. Nå er

Jeg spør meg hvordan de skal få det til i praksis, når vi vet at det er lærermangel.

Monica Finstad Eng,
lærer ved Ytre Enebakk skole

Jeg tror mange
blir skremt av hvor
krevende og stor
jobb læreryrket er.

Ingelinn Gramstad,
rektor ved Ytre Enebakk skole

hun kontaktlærer for 7. trinn. Hun regnes allikevel som ukvalifisert når hun underviser i norsk og engelsk fordi hun ikke oppfyller kompetansekravene i disse fagene.

Andrea har på sin side ingen lærerutdanning, men en bachelor i anvendt psykologi. Hun er kontaktlærer for 4. trinn, men det er ikke mulig for rektor å ansette henne fast i en lærerstilling.

– Andrea var tidligere ansatt som miljøarbeider hos oss. Da vi fikk behov for en kontaktlærer, spurte jeg om hun var interessert, sier rektor Gramstad.

– Jeg hadde vært mye i klassen året før, så elevene var trygge på meg, sier Pettersen.

– *Hvor stor overgang var det å gå fra miljøarbeider til kontaktlærer?*

– Det har gått fi t. Jeg jobber sammen med et kjempegodt team med mange dyktige, og

lærerutdannede, lærere. Vi er sammen om det. Det er våre elever, ikke mine elever.

– *Har du kjent noe på det, at du ikke har lærerutdanning?*

– Ja, og det tror jeg er fi t at man gjør. Men trenger jeg hjelp med noe, får jeg det. Jeg føler meg ikke mindreverdig. Kollegaene mine etter spør også kompetansen jeg har fra utdannelsen min, og det føles godt. Vi hjelper hverandre når vi er usikre på noe.

Ønsker videreutdanning

Monica Finstad Eng begynte i et lærervikariat, før hun siden ble kontaktlærer og fast ansatt. Også hun trekker fram at de er et team av lærere som jobber sammen, og at det dermed er mulig å spille på hverandre. Selv ønsker hun å få den formelle fagkompetansen på plass gjennom videreutdanning.

– Men det er veldig vanskelig å få uten å være fast ansatt. Jeg skjønner ikke hvorfor, når samfunnet skriker etter lærere, sier Eng.

Også Andrea Pettersen vurderer videreutdanning.

– Jeg trives godt i yrket, så jeg har sondert mulighetene. Og jeg spør ofte om å få være med i timene til andre lærere på skolen, så jeg kan lære.

– *Hva mener dere om at det nå kan bli et tydeligere krav i loven at en lærer må ha lærerutdanning?*

– Jeg spør meg hvordan de skal få det til i praksis, når vi vet at det er lærermangel, og det er færre som tar lærerutdanning enn før. Når det også er lettere å få videreutdanning som fast ansatt enn som vikar, blir det vanskelig å få lærerkompetanse for dem som er inne i et vikariat og er interessert i det, sier Eng.

To tall – to fortellinger

Det finnes to statistikker som viser bruken av ukvalifiserte lærere.

1. Grunnskolens informasjons-system (GSI):

- Rektorene rapporterer inn tall én gang hver høst. De melder inn den faste bemanningen de planlegger for på starten av skoleåret.

2. Statistisk sentralbyrå (SSB):

- Baserer seg på bruk av registerdata som arbeidsgiverne rapporterer inn. Disse tallene viser et øyeblikksbilde fra én uke i novem-

ber hvert år.

Disse statistikkene spriker. Tallene fra SSB viser en betydelig høyere bruk av ukvalifiserte lærere enn GSI.

Hovedårsakene til spriket er:

- Tallene fra GSI inkluderer ikke bruk av vikarer, og vikarer mangler ofte lærerutdanning.
- De som er registrert som kvalifiserte lærere i GSI-systemet, vil ikke alltid ha en av de godkjente lærerutdanningene. Det er fordi dagens lovverk åpner for at arbeidsgiver ved ansettelse skjønnsmessig kan vurdere om en ansatt har relevant pedagogisk utdanning i samsvar med regelverket.

- SSB-tallene ser på sin side helt spesifikt på hvor mange lærerårsverk som er innom skolene i løpet av uken i november som mangler godkjent lærerutdanning.

Dette spriket har vært utgangspunkt for en opphetet krangel mellom kommuneorganisasjonen KS og Utdanningsforbundet. KS har vektlagt GSI-tallene, som er mer fordelaktige for arbeidsgiver, mens Utdanningsforbundet bruker SSB-tallene, som viser en mer kritisk lærermangel.

Det er ingen tvil om at det er behov for flere grunnskolelærerutdannede.

Ingelinn Gramstad,
rektor Ytre Enebakk skole.

Her bruker de mest lærere uten lærerutdanning

Blant de 150 største kommunene er det disse som kommer dårligst ut i SSB-statistikken.

Kommune	Befolkning	GSI	SSB
1. Enebakk	11392	15,6	33,8
2. Nannestad	15530	11,9	27,1
3. Frogn	16106	2,4	26,5
4. Eidsvoll	27338	5,4	25,5
5. Oslo	709037	5,6	24,4
6. Målselv	6782	12,5	24,3
7. Vestnes	7051	9,1	24,1
8. Rælingen	19618	3,8	23,9
9. Senja	14851	13,8	23,8
10. Vestby	19089	5,6	23,2
11. Sør-Varanger	9850	7,3	22,8
12. Ullensvang	11148	6,9	22,7
13. Harstad	24903	8,9	22,7
14. Nordre Follo	62245	6,8	22,6
15. Ullensaker	42866	9	22,3
16. Bærum	129874	8,4	22
17. Nes	24283	12,9	21,7
18. Lillestrøm	91515	6,1	21,6
19. Vestvågøy	11551	7,1	21,6
20. Østre Toten	14896	4,7	21,3

GSI - andel undervisningstimer med ukvalifiserte
SSB - andel årsverk som er ukvalifiserte

Hva viser de to statistikkene i Enebakk kommune?

Grunnskolen informasjonssystem (GSI) *:

15,6 prosent av undervisningstimene er med en **ukvalifisert lærer**.

31 av 153 lærere i kommunen oppfylte ikke kompetansekravene for ansettelse.

20 %

oppfylte ikke kompetansekravene for ansettelse

Statistisk sentralbyrå (SSB):

I løpet av en uke i november manglet **51 av 151 lærerårsverk** en godkjent lærerutdanning.

Rundt **20 prosent** av de ansatte som var innom skolene i en lærerstilling denne uka hadde **kun videregående utdanning eller lavere****.

34 %

manglet godkjent lærerutdanning

* Tall fra høsten 2022. ** Dette er ikke årsverk, så her teller en timevikar like mye som en fast ansatt.

Sjekk din kommune

– Kan ikke være med på lønnsgaloppen

Stram økonomi hindrer politikerne i Enebakk i å komme med de store valgløftene. De satser på etter- og videreutdanning og sier de ikke kan hoppe på en lønnsgalopp.

Senterpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har det styrende fle tallet i kommunestyret i Enebakk.

– Vi står dessverre i samme situasjon som veldig mange andre kommuner. Det vi har gjort de siste årene, er å styrke bevilgningene til etter- og videreutdanning innenfor de trange økonomiske rammene vi har. Så å si alle som vil, får videreutdanning, og det ønsker vi å fortsette med, sier ordfører Hans Kristian Solberg i Senterpartiet.

Han sier det er tøft å konkurrere med omkringliggende kommuner, som Oslo, hvor de lokker lærere med høyere lønn.

– Vi har ikke en sjanse til å være med på den lønnsgaloppen. Den konkurransen merker vi i fle e sektorer, som helse.

Han sier utfordringene bare kommer til å eskalere i årene framover grunnet en aldrende befolkning.

– Det er en stor utfordring. Vi ønsker selvsagt ikke å ha mange ufaglærte i skolene, men det er Stortinget som legger rammene for vår økonomi.

– Alle partier vil

Varaordfører i Enebakk er Tonje Anderson Olsen fra Høyre. Hun er klar på at det ikke fin es noen rask og enkel løsning på lærermangelen i kommunen.

– Aller partiene i kommunen ønsker å gjøre noe med dette, sier hun.

Også hun trekker fram satsing på etter- og videreutdanning for å få fle e pedagoger og fagarbeidere i både barnehager og skoler.

– Satsingen på å få fle e til å ta fagbrev har vært vellykket, men det har vært vanskeligere å få ansatte til å gå i gang med en lengre pedagogisk utdanning.

Hun mener kommunen må synliggjøre at de kan være en attraktiv arbeidsgiver selv om de ikke nødvendigvis klarer å konkurrere på lønn.

– Vi skal snu alle steiner vi kan, for det skal ikke være tvil om at vi ønsker å ha nok kvalifiserte lærere i skolene, sier Olsen.

– La lærere være lærere

Christopher Leiknes er Arbeiderpartiets ordførerkandidat i Enebakk. Han er selv utdannet lærer, men jobber nå på Inspira Science Center i Sarpsborg.

– Jeg har selv noen tusen timer som ufaglært i Enebakk-skolen mens jeg studerte, sier han.

Han understreker at det er viktig å rekruttere nye lærere, men også å beholde lærerne de allerede har. I partiprogrammet står det blant annet at Ap vil jobbe for fle e hele, faste stillinger, noe han mener vil gjøre kommunen mer attraktiv som arbeidsgiver.

– Vi har ikke økonomi til å konkurrere på lønn, men det fin es andre virkemidler.

Han peker blant annet på å tilby etter- og videreutdanning, at man får mer bolig for pengene i Enebakk enn i kommunene nærmere Oslo, og at det også er mulig å satse på tiltak som kan avlaste lærerne i arbeidshverdagen.

– Vi kan bruke ressurser på å la lærerne være lærere gjennom å få inn andre yrkesgrupper i skolen som kan følge opp ting lærerne må bruke tid på i dag.

Han ønsker også å se på mulighetene for å rekruttere mer aktivt fra fle e av lærerutdanningene som ligger i nærheten av kommunen, for eksempel gjennom praksisplasser og vikarmuligheter.

– Det er noe jeg har lyst til å jobbe med hvis jeg blir ordfører etter valget.

Vi ønsker å ha nok kvalifiserte lærere i skolen.

Tonje Anderson Olsen (H),
varaordfører i Enebakk kommune

Andrea Pettersen trives som lærer og vurderer å ta videreutdanning for å få den formelle kompetansen på plass.

STRAMMER INN LOVEN

- KS, lærerorganisasjonene og regjeringen er enige om å stramme inn opplæringslovens bestemmelser for hvem som kan ansettes som lærer.
- I dag sier loven at «kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har relevant fagleg og pedagogisk kompetanse».
- I skissen fra departementet (ikke politisk behandlet) er de siste fem ordene byttet ut med «relevant lærerutdanning».
- Også i forskriften foreslår departementet å formalisere ansettelseskravet ved å skrive at lærere må ha «pedagogisk utdanning».

Vikarer rett fra videregående

– Lærere står i klasserommet og vet at i naborommet står det en 19-åring som skal undervise, sier lærerlederen i Indre Østfold.

Indre Østfold og Senja er også blant kommunene med høy bruk av ukvalifiserte lærere.

– Kommunen sliter med å rekruttere lærere til både skoler og barnehager, sier Ingunn Solheim Tveten, leder i Utdanningsforbundet Indre Østfold.

Hun sier noe av årsaken er dårlig økonomi.

– For eksempel når vikarer skal inn, kos-

ter det mer å bruke en utdannet lærer enn en ukvalifisert.

Under fjorårets streik var hun mye rundt og snakket med lærerne.

– Dette var et tema som gikk igjen overalt. Det tærer på lærerne. Det er dager hvor de står i klasserommet og vet at i naborommet står det en 19-åring som skal undervise, hvor de føler at de må hjelpe til.

Konkurransen er hard, og fle e omkringliggende kommuner tilbyr høyere lønn.

– Alle politikere sier selvfølgelig at de vil jobbe for å få lærerutdannede lærere i alle timer, men de er samtidig raske til å understre-

ke at det avhenger av budsjettene, sier Tveten.

Senja kommune har valgt å gi 100 000 kroner i rekrutteringstilskudd per stilling for å få tak i fem kvalifiserte lærere til to av de mest utsatte skolene, forutsatt en bindingstid på to år.

– I alle stillingene fikk de lærerutdannede, så sånn sett virket det jo, sier Kristine S. Wulfsberg, leder i Utdanningsforbundet Senja.

Samtidig har det ikke vært uproblematisk.

– Det kan oppleves urettferdig for de lærerne som har jobbet på skolen gjennom fle e år, og som på grunn av høy bruk av ukvalifiserte også har hatt en høy arbeidsbelastning.

1.-klassingene er kledd i tradisjonelle drakter benyttet av han-kineserne. Han utgjør over 91 prosent av folket på det kinesiske fastlandet, ifølge Wikipedia.

Ferskinger inntar pultene

Førsteklasseelever holder opp kort med skrifttegnet «ren», som betyr «person», under en innvielsesseremoni for å lære om tradisjonell kultur.

KINA: Barna er elever ved en barneskole i det sørlige fylket Anlong i provinsen Guizhou, og de ble fotografert 28. august. De er iført tradisjonelle drakter benyttet av han-kineserne. Majoriteten av verdens kinesere tilhører han-kineserne, oppkalt etter en herskerslekt som regjerte fra 206 f.Kr. til 220 e.Kr. I tillegg har Kina 55 etniske minoriteter.

Foto: Raquel Natalicchio, Houston Chronicle/AP/NTB.

Fra en demonstrasjon mot stengingen av skolebiblioteker i Houston, august 2023.

Pedagogisk innstramming

Delstaten Texas, der Houston er største by, har nå tatt over styringen av Houstons offentlige skoledistrikt.

USA: Det har vakt protester, skriver Houston Chronicle, gjengitt av det amerikanske nyhetsbyrået Associated Press (AP).

Skoleinspektøren Mike Miles, som er nyoppnevnt av delstaten, har uttalt at skuffende resultater på standardiserte tester bekreftet reformbehovet i Houston. Han har beordret omstrukturering av 28 skoler der elevene presterer dårlig. Mange ligger i nabolag med lavere inntekt.

Lærerne deres følger nå en sentral læreplan, med kameraer i klasserommet som overvåker dem. Lønna følger i stor grad standardiserte testresultater. Miles vil utvide systemet til 150 av distriktets 274 skoler. Han har også fylt ledige stillinger med usertifiserte lærere og oppløst et støtteteam for elever med autisme, selv om hans ansatte sier at spesialundervisning fortsetter.

Hans mest kritiserte endring er å endre biblioteker på dusinvis av lavtpresterende skoler til sentre der studenter skal få ekstra hjelp. Elever med dårlig oppførsel vil bli plassert i sentrene og se leksjoner på Zoom i stedet for å forstyrre klassene.

Foto: Erik M. Sundt

Videreutdanning for lærerne virker negativt på høytpresterende elever, mens lavtpresterende elever ikke påvirkes, ifølge svenske forskere.

Lærernes videreutdanning gjør flinke elever dårligere

I snitt bruker skolene én prosent av midlene sine på videreutdanning for lærerne per år. Ifølge ny forskning har utdanningen imidlertid ingen positive effekter for elevene.

SVERIGE: De presterer i stedet dårligere, melder Sveriges Television (svt.se).

– Resultatene i matematikk og naturfag er litt dårligere, sier forsker Nils Kirsten.

Bak studien står forskere fra universitetene i Mälardalen, Uppsala og Göteborg.

De har analysert data fra realfagstesten Timss med i alt 900 000 svenske grunnskoleelever i 2003-2019 i matematikk og naturfag.

Ifølge studien presterte elever med lærere som deltok i faglig utvikling i disse fagene dårligere. Dette gjaldt særlig høytpresterende elever, mens lavtpresterende elever ble ikke påvirket.

– Videreutdanning tar tid og ressurser som kunne vært brukt til å gagne elevenes læring bedre, sier Nils Kirsten.

Han mener ingenting tyder på at etterutdanning for lærere i andre fag skulle ha bedre effekt.

Da SVT besøker Viksjöskolan i Järfälla under en etterutdanningsdag, sier deltakerne at de ser positivt på kompetanseutvikling og tror det gjør dem til bedre lærere.

– Det gir meg nye ideer, sier kroppsøvingslærer Ditte Kroll.

Skolen har egen gjenbruksstasjon

Elevene ved Spangsbjergskolen i Esbjerg kan ta vennenes klær med hjem, helt gratis.

DANMARK: – Dette er en veldig god idé, sier 6.-klassingen Maja Urbaniak til Danmarks Radio (dr.dk).

Elevene kan donere klær og ta med seg nye bruktklær gratis. Maja har funnet en rosa denimjakke på gjenbruksstativet.

– Det er prestisje i brukte klær. Klærne er unike, gratis og bærekraftige, sier Dorte Wimmer, direktør for Retail Institute Scandinavia og ekspert på forbrukeratferd.

Maja Urbaniak synes ikke det gjør noe at en medelev har brukt jakken før: – Folk kjenner kanskje jakken igjen, men liker jeg den, er det det avgjørende, sier Urbaniak.

Initiativtaker til gjenbruksordningen er Michael Tangaa, forelder og skolestyremedlem.

HOLBERGPRISEN I SKOLEN

SØKNADSFRIST: 1. OKTOBER

Holbergprisen i skolen er en landsdekkende forskningskonkurranse innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag i den videregående skolen. Elevene lærer om kildebruk, vitenskapelige metoder, akademisk skriving og forskningsetikk gjennom selvvalgte forskningsprosjekter.

Deltagelse er gratis, og både klassen og lærere vil få faglig oppfølging fra forskere underveis.

holbergprisen.no/his

his@holbergprisen.no

Læreren fikk Eirik til å tre fram

Svein Peder Fredriksen var læreren som hjalp Norges forsvarssjef med å gjøre seg synlig.

Tekst Kirsti Hovland Foto Tom-Egil Jensen

– Svein er den læreren som har betydd absolutt mest av mange flere lærere, sier Eirik Kristoffersen.

Forsvarssjefen møter sin tidligere ungdomsskolelærer i bygget som i dag huser Bjerkvik barneskole. I det lille tettstedet innerst i Ofotfjorden i Narvik kommune vokste forsvarssjefen opp. Her spilte favorittlæreren en så stor rolle at han er viet flere sider i elevens bok; «Jegerånden».

– Jeg husker overgangen fra barneskolen til ungdomsskolen; fra å være eldst til å være yngst. Men Svein gjorde at vi ikke følte oss yngst. Han forventet mer av oss. Det var det å bli tatt på alvor som var førsteinntrykket, forteller Kristoffersen.

Svein Fredriksen ønsket Kristoffersens klasse velkommen og forklarte med én gang kjernen i ansvar for egen læring: «Dere må gjerne sove i timene mine, men uten å snorke, for snorkingen forstyrrer de andre».

– For første gang ble det stilt krav til oss som ansvarliggjorde oss som mennesker. Var vi uinteressert, var ikke det Sveins problem. Vi fikk gjerne være uinteressert, men ikke dra med oss de andre.

– Jeg sa vel også at det var min jobb å holde dere våkne? sier lærer Svein og utdyper:

– Elevene skulle ikke kjede seg i mine timer. Jeg tror det er lurt å være utradisjonell. Stadig overraske. Se ting fra nye vinkler.

Læring for livet

Kristoffersen forteller at Sveins forventning til elevene om at de tok ansvar for egen læring og ikke skyldte på andre, er noe han har hatt med seg hele livet – helt til topps i Forsvaret.

– Som leder i Forsvaret skylder jeg aldri på

Elevene skulle ikke kjede seg i mine timer.

Svein Peder Fredriksen
pensjonert lærer

omgivelsene eller omstendighetene. Det er min filosofi i ledelse: Ta folk på alvor. Ansvarliggjøre dem for det de gjør. Motivere folk. Slippe løs initiativet. Dyrke ansvaret.

Forsvarssjefen husker Fredriksen som en engasjerende lærer med stor variasjon i undervisningen.

– Til musikktimene lagde han hefter med en blanding av popsanger, protestsanger og nordnorske viser. Alle sang med. Jeg har fortsatt det sangheftet.

Sangene ble også utgangspunkt for temaene i andre fag, som med en Eagles-klassiker:

– Med «Hotel California» skulle vi analysere teksten, og Svein åpnet opp for diskusjon. Handlet den om religion eller narkotika? Det

at han lærte oss å se fagene i en sammenheng, motiverte veldig, sier Kristoffersen om læreren som hadde klassen i samfunnsfag, norsk, religion, musikk og kroppsøving.

Lærte elevene å sette ord på ting

Kristoffersen beskriver en lærer som var opp-tatt av å skape samhold.

– Svein gjorde undersøkelser på trivselen i klassen. Da han forsto at det ikke var alle som trivdes, samlet han klassen i en sirkel der man blant annet kunne fortelle om hva man likte godt med andre elever i klassen.

– Jeg ville løse opp i sosiale problemer for å få luftet ting ikke alle var klar over, sier Svein.

– Vi ble gode til å sette ord på ting og bli

Forsvarssjef Eirik Kristoffersen og hans gamle lærer Svein Peder Fredriksen er tilbake i klasserommet på det som den gang var ungdomsskolen i Bjerkvik.

ELEV EIRIK KRISTOFFERSEN (55)

- Bjerkvik ungdomsskole 1982–1985
- Frydenlund videregående skole 1985–1988
- Befalsskolen for ingeniørvåpenet 1988–1989
- Krigsskolen 1992–1995
- To mastergrader fra henholdsvis US Army War College 2008–2009 og US Marine Corps Command and Staff College 2014–2015
- 35 års tjeneste i Forsvaret. Har deltatt i operasjoner i Libanon og Afghanistan, og i senere tid vært sjef for bl.a. Hæren, Heimevernet og Forsvarets spesialkommando.
- General og forsvarssjef siden august 2020

FAVORITTLÆRER SVEIN PEDER FREDRIKSEN (76)

- Tromsø offentlige lærerskole, Tromsø 1964–1968
- Sjøforsvarets Gymnastikkskole 1968–1969
- Plikttjeneste som idrettsbefal ved Tromsø Sjøforsvarsavsnitt 1969–1970
- IT-studium ved Høyskolen i Bodø. 1995–1998
- Lærer og bibliotekar ved Bjerkvik skole, 1970–1986
- Timelærer ved Bjerkvik skole. Frilanser innen journalistikk 1986–1991
- Lærer ved Hunstad barneskole i Bodø. 1991–1995
- Timelærer i svømming ved Høyskolen i Bodø og Bodin videregående skole 1997–1998
- Opplæringsansvarlig og datalærer ved Nordlandsdata og Itet 1998–2004
- Timelærer ved Voksenopplæringa i Bodø 2004–2011

– Det var det å bli tatt på alvor som var førsteinntrykket, forteller Eirik Kristoffersen om det å begynne på ungdomsskolen og få Svein Peder Fredriksen som lærer.

Eirik Kristoffersen tar et gjensyn med den gamle svømmehallen. Svein Peder Fredriksen var også Kristoffersens svømmetrener i fem år.

eksponert for de andre. Jeg husker jeg i begynnelsen ble flau. Vi fikk også en særøppgave som skulle fremføres foran klassen. På 1980-tallet var ikke dette vanlige grep i undervisningen. Jeg likte aldri å stå foran en forsamling, ville ta liten plass, men denne eksponeringen hjalp meg og er en av de tingene som bidro til at dette snudde for meg, forteller Kristoffersen.

En tilgjengelig lærer

Bjerkvik skole var hjertet i bygda. Den hadde også svømmehall og bibliotek. Svein Fredriksen var både svømmetrener og bibliotekar ved Folkebiblioteket på ettermiddagene seks timer i uken. Han var også Kristoffersens svømmetrener i fem år.

– Du var veldig tilgjengelig. Langt over det man kunne forvente. Jeg kan aldri huske at du sa nei, sier Kristoffersen og fortsetter:

– Som lærer, men også som skolebibliotekar og svømmelærer. Jeg kom til Svein med temaer jeg ville diskutere. Ikke spesielt private ting, som kanskje andre kunne ha behov for å snakke om, men for meg mer filosofiske

spørsmål, og spørsmål om bokanbefalinger. Jeg husker Svein anbefalte meg Jens Bjørneboes «Haiene» og «Bestialitetens historie». Men jeg kunne også snakke med ham om religion og samfunnsaktuelle ting. Jeg var nok en elev som ville ha fle e innspill. Når jeg trengte utdypning, var Svein en jeg også kunne ha samtaler med på kveldstid.

– Eirik var en intellektuelt orientert elev som var interessert i veldig mye. Når Eirik snakka, lytta alle. Men han var en som i begynnelsen var veldig forsiktig, som ikke ville ta plass i klasserommet, sier Fredriksen.

Brydde seg oppriktig om elevene

Kristoffersen skriver i boka si: «Svein brydde seg oppriktig om oss elever som mennesker. Kjernen i godt lederskap er å være glad i folk, å forstå at det er i mellommenneskelig dialog og samhandling at utvikling skjer».

– Ser du noen likheter mellom det å lede en skoleklasse og å lede soldater?

– Den ledelsen man utøver som lærer, lokalpolitiker eller offiser, handler om hvordan

man skal lykkes i å få folk til å dra i samme retning. Det er de tre t-er som gjelder: Tydelig. Tilgjengelig. Til stede. Ingenting slår det å være til stede. Svein hadde den unike egenskapen at han oppriktig brydde seg om elevene, sier Kristoffersen.

– Hva betyr det å ha møtt den tilliten og bli husket slik du gjør av Kristoffersen i dag?

– Jeg har nok ikke forstått det før de senere årene. Da jeg fikk mailen fra Eirik om hvordan han skulle skrive om meg i boka si, ble jeg veldig rørt. Jeg så aldri på meg selv som en spesielt dyktig lærer. Jeg vet i dag at jeg blir ansett som en flink formidler. Det var det jeg elsket ved læreryrket. Og det var det jeg følte at jeg fikk lov til å være i noen klasser, som for eksempel Eirik. At noen elever husker meg, er kanskje på grunn av litt utradisjonelle undervisningsmetoder, kanskje litt mer åpenhet enn hva man ventet av en lærer, og kanskje mest fordi jeg brukte så mye musikk i undervisninga i mange fag, sier Svein Peder Fredriksen.

**Få Klassekampen
gratis i tre uker**
– *Bokmagasinet
hver lørdag!*

**PRØV KLASSEKAMPEN
HELT GRATIS!**

Send sms
ABO til 5190
til 1960

KLASSEKAMPEN

STOPPER AUTOMATISK

-Tenk å ha det sånn på jobb!

**Steffen Handal er i siste sving
som leder i Utdanningsforbundet,
for Maria Johansen er startskud-
det for lærerløpet nettopp gått.
Handal er misunnelig.**

Tekst: Kirsten Ropeid **Foto:** Siv Dolmen

– Har du hatt foreldremøte ennå? Jeg grua meg fælt den første høsten, sier Steffen Handal.

Lederen i Utdanningsforbundet har ankommet Levre skole, i Bærum kommune i Viken, med en stor blomsterbukett.

Buketten er til Maria Johansen (23). Maria var ferdig utdanna fra Oslo Met – Storbyuniversitetet i vår og har vært lærer for andre trinn ved skolen i ei uke og én dag.

– Alle nyansatte lærere fortjener blomster, sier Steffen, før han fortsetter å spørre: – Får du veiledning som nyansatt?

Maria tar første spørsmål først, svarer nei og gir ikke inntrykk av å være særlig nervøs ved tanken. Og ja; hun får veiledning.

Mens hun viser fram klasserommet, forteller hun at hver skoledag begynner med ei leikeøkt fram til første pause. Det styrker relasjoner og trivsel.

Steffen Handal er igjen spent på foreldras reaksjon. Hva synes de om at leiken har en så stor plass? Maria rapporterer at å starte dagen slik ikke har reist noen diskusjon.

Hilse på ymse vis

Ved døra til klasserommet stopper vi opp ved et skilt med bilder av ulike måter å hilse på. Det

Avtroppende leder i
Utdanningsforbundet,
Steffen Handal (54)
møter nyansatt lærer
Maria Johansen (23).

Det var for å være klassekontakt at jeg utdanna meg.

Maria Johansen, lærer ved Levre skole

har ikke Steffen Handal sett før.

– Jeg var i praksis under utdanninga hos en lærer som hver dag hilste og holdt om hver enkelt elev, for å være sikker på at alle var blitt sett. Men jeg har undervist mest på mellomtrinnet, i tillegg til voksenopplæring for innvandrere. Der var det ikke naturlig med slikt, vi hilste kollektivt, sier han.

– *Er dagens hilsing på hver og en et tegn på at individet har fått mer oppmerksomhet?*

– Det kan det godt være. Elevgruppene i dag er mer prega av individualitet. Det er blitt reist spørsmål om dette er en uheldig trend bort fra det sterke fellesskapet. Jeg avviser ikke at det kan være noe i det, sier han.

– Husk likevel at barna i dette klasserommet hadde svært mye av barnehagetida si i små kohorter med voksne tett på. Det må vi ta hensyn til, sier Maria.

Hun viser vei videre i den fortsatt nesten nybygde skolen for å ta oss med til biblioteket. Utafor skolefritidsordningens lokaler får vi en nødvendig stopp. Når elevene hennes her ser Maria, stormer de fram for å gi klemmer.

– Tenk å ha det sånn på jobb, mumler Steffen, ganske misunnelig.

Uteskole den gang da

På plass i biblioteket begynner praten om før og nå. For 25 år hadde siden Steffen Handal sin første klasse på Skøyen skole i Oslo, ei drøy mil øst for Levre, der vi nå er. To svært store skolereformer var nettopp gjennomført da han stilte i startgropa i 1998: Reform 94, som ga alle rett til videregående utdanning, og Reform 97, med skolestart for seksåringene og tiårig grunnskole.

– *Med disse reformene alt på plass er kanskje ikke forskjellen mellom da og nå så stor som vi umiddelbart skulle tro?*

– Nei, men det er likevel to viktige forskjeller: Læreplanene er endra, og elevenes timetall har økt. Økninga er så stor at den tilsvarer to

skoleår i skoleløpet for en elev, sier han.

Ifølge Steffen tilbrakte han svært mye av sine første lærerår ute.

– Jeg og kollegaen var på tur med elevene hele tida da jeg jobba på Skøyen skole. Det hadde nok ikke gått i dag, konstaterer han.

Økt timetall

Det Handal kaller prestasjonskulturen har økt. For at elevene skal prestere bedre, er timetallet økt, uten særlig hensyn til hva én time mer her og én time mer der gjør for helheten.

Handal og Johansen begynner begge å snakke om hvordan dette har påvirket skoledagen for de aller yngste.

De første seksåringene i skolen ble møtt av både barnehagelærer og skolelærer, og lek var en naturlig del av skoledagen. Prestasjonskulturen nådde likevel også dit.

– Det var ikke bra, sier Steffen med ettertrykk.

– Vi er på vei tilbake til en skoledag på de yngstes premisser, sier Maria.

Faglig bredde før og nå

– *Maria har en høyere utdanning enn deg. Er du misunnelig?*

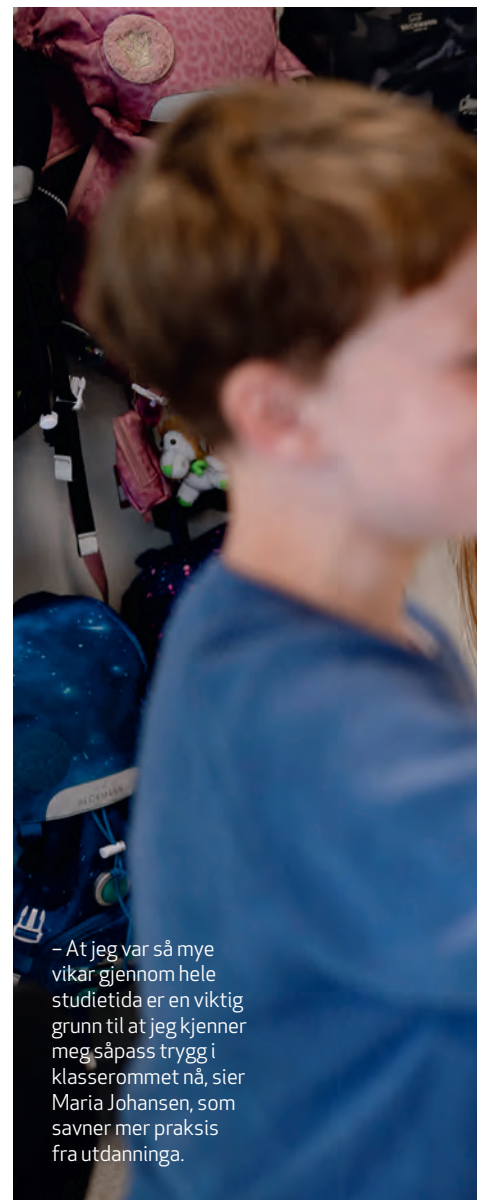
– At lærerutdanninga skal være en masterutdanning, har vært et mål jeg er glad vi har nådd, sier Handal.

– Sjøl hadde jeg et årsstudium i statsvitenskap da jeg begynte på fi eårig lærerutdanning, og fikk med det stillingsbetegnelsen «adjunkt med opprykk», fortsetter han.

– Jeg er likevel glad for at jeg sjøl fikk en lærerutdanning med en større faglig bredde enn Maria har fått, sier Steffen, og Maria medgir at der er det hun som er misunnelig.

– Jeg var mye vikar gjennom hele studietida. Det er en viktig grunn til at jeg kjenner meg såpass trygg i klasserommet nå, sier hun.

– Jeg var ikke i praksis en eneste gang hele det siste året, jeg jobba bare med fordypings-

– At jeg var så mye vikar gjennom hele studietida er en viktig grunn til at jeg kjenner meg såpass trygg i klasserommet nå, sier Maria Johansen, som savner mer praksis fra utdanninga.

Pass på! Det er lett å jobbe for mye og brenne seg ut i starten.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet

faget mitt, som er norsk. Jeg hadde ønska meg en utdanning med større bredde og mer vekt på praksisfaget pedagogikk. Vi var fem klasser som starta samtidig, men da vi var ferdige, var vi bare nok studenter til fi e klasser. Jeg tror mange slutta fordi det er blitt en lang og svært faglig utdanning med lite praksis. Jeg har også studiekamerater som ikke har gått ut i jobb. Mistanken er at de ikke tør, sier Maria.

Valgte å bli klassekontakt

For egen del valgte hun å hoppe i det.

– Jeg kunne naturligvis valgt å starte litt mykt som faglærer, men det var for å være klassekontakt at jeg utdanna meg, sier hun.

Steffen går i beredskap: – Pass på, advarer han.

– Det er lett å jobbe altfor mye og brenne

seg ut i starten. Du trenger heller ikke finne opp kruttet hver gang. Lær og lån opplegg av kolleger!

Maria beroliger med at å legge fra seg jobben var første tema i første veiledningstime som nyansatt. Hun minner dessuten om at hun har én undervisningstime mindre enn de erfarne, såkalt «nyutdannatid».

– Ganske dust

– Jeg har kvia meg for å være en sånn gamling som kommer med råd ubedt, begynner Steffen.

– Likevel: Da jeg sjøl var ny, brukte jeg en del tid på besøk i klassene til kolleger. Det føltes litt som å stjele, og jeg kjente meg ganske dust. Men det lærte meg at ting kan gjøres på ulike måter og hjalp meg å bygge opp et repertoar. Spør du folk hva de gjør, er ikke svaret deres

alltid den beste beskrivelsen av hvordan de agerer. Det forstår du når du ser dem, sier han.

Maria tar pent imot.

«Det øyeblikket nå et barn forstår noe nytt. Hvor eleven kobler sammen to ting og det går et lys opp. Det er helt fantastisk.» Sitat Steffen Handal, Aftenposten 2015.

– Har du opplevd dette, Maria?

– Ikke så sterkt. Ennå har barna hatt nok med å prøve grenser og å bli sett. Ikke å få lys til å gå opp, men jeg er trygg på at det kommer, sier Maria.

– Vil du sjøl oppsøke dette øyeblikket og lærerlivet på nytt?

– På mange måter, ja. Jeg har likevel gitt meg sjøl frist til over nyttår med å planlegge framtida, sier Steffen Handal.

«Derfor bør landsmøtet

Disse seks har sagt seg villig til å bli ny leder i Utdanningsforbundet. Her svarer de på hvorfor landsmøtet i forbundet bør velge akkurat dem til leder 7. november.

Simon Malkenes

Trøndelag

I 2008 ble jeg tillitsvalgt, og skolepolitikken tok meg. Fra klasserommet har jeg skrevet og fortalt. Jeg har tatt, stått i og vunnet frem i harde kamper, i media og på alle de skolepolitiske bakrom som finnes. Sakene jeg har kjempet for; seksåringene, mindre testing, press og stress, tillit og ytringsfrihet, mot segregering og konkurranse, kjemper stadig flere for. Som skoleforsker og nå kanskje som fagforeningsleder vet jeg at et rikere skoleliv for alle starter med å lage levelige lærerliv.

Thorm Jambak

Akershus

Våre medlemmer, fra barnehage til universitet, skal få mer innflytelse og bedre lønns- og arbeidsvilkår. Det er for stor avstand fra beslutningstakere til vår lærerhverdag. Vårt viktigste oppdrag er å minske den avstanden, og å sikre bedre arbeidsbetingelser. Gjennom medlemmenes faglighet og engasjement har vi sammen kraft til å bevege utdanningspolitikken. Som leder av flere råd og utvalg legger jeg vekt på å bygge team, og jobbe sammen. Slik vil jeg også lede Utdanningsforbundet.

Terje Vilno

Oslo

Vi skal videreutvikle argumentasjon og strategi. Vi skal få gjennomslag ved politisk håndverk, allianser og ulike former for maktbruk, i tariffoppgjør og administrative og politiske prosesser.

Jeg skal lytte, samle og være konstruktiv. Jeg skal være tydelig på politikeres ansvar som arbeidsgivere og beslutningstakere, bygge støtte for utdanningens rolle i velferdsstaten og vise hvordan «alt» henger sammen. Mål: Bedre lønn, bemanning, ressurser og arbeidsvilkår for våre folk. Respekt og tillit.

velge meg»

Thomas Nordgård

Troms

Det er store sko som skal fylles på landsmøtet i november. Jeg har blitt spurt om jeg kan stille som kandidat, og det har jeg sagt ja til. Det er svært ærefullt å bli foreslått inn i så viktige verv for medlemmene, og jeg har stor respekt for kompleksiteten og det ansvaret som følger med oppdraget.

Bjørg Melbø Ratvik

Oslo

Som vestlending bosatt i Viken, med erfaring fra grunnskole, videregående opplæring og nå med tariffpolitisk ansvar innenfor barnehage, favner jeg bredt. Det er en krevende tariffpolitisk tid, men etter fire år i forhandlingsseksjonen har jeg opparbeidet meg god forhandlingskompetanse og vil overta stafettpinnen. Jeg mener jeg er godt skodd for å videreføre arbeidet med å realisere ambisjonene vi har på vegne av medlemmene. Jeg vil være en leder som involverer tillitsvalgte på alle nivå, sammen finner vi helhetlige løsninger.

Geir Røsvoll

Trøndelag

Min første og viktigste lederjobb hadde jeg i klasserommet. Senere har jeg fått flere ledererfaringer, lært meg organisasjonen å kjenne, lært meg å bruke medlemmenes erfaringer i forbindelse med politisk påvirkning. Vi har stått i noen tøffe kamper og lyktes med flere av dem. Min viktigste prioritet som fylkes- og lokallagsleder i Utdanningsforbundet har vært politisk strategisk kommunikasjon. Nøkkelen for å lykkes politisk er å kjenne organisasjonen nedenfra og opp, og det mener jeg at jeg gjør. Jeg er svært motivert for oppgaven.

To av tre barnehagelærere

Barnehagelærere får ikke tatt ut timene de har rett på til planleggingsarbeid. I stedet jobber mange gratis på fritiden.

Tekst: Kaja Mejlbo og Bjørn Asle Grimstad

Foto: Marie von Krogh

– Det skjer ofte at jeg ikke får tatt ut plantiden min. Som regel på grunn av mangel på personal og sykdom, sier Trine Mæsel, pedagogisk leder i Kvaleberg barnehage i Stavanger.

Drøye tre år siden er gått siden sist hun snakket med Utdanning. Temaet den gangen var plantiden, de fire timene barnehagelærerne skal ha hver uke til å planlegge aktiviteter og gjøre dokumentasjonsarbeid de er pålagt. Undersøkelser viste at mange ikke fikk tatt ut disse timene.

– Du får dårlig samvittighet når du tar ut plantid, fordi det går utover bemanningen, og du får dårlig samvittighet når du ikke tar ut plantid. Det går ut over barna, sa Mæsel til Utdanningsnytt.no i 2020.

**Økt bemanning
er den eneste
løsningen.**

Trine Mæsel, pedagogisk leder

re jobber på fritiden

Mangel på personal og sykdom spiser av plantiden til Trine Mæsel, pedagogisk leder i Kvaleberg barnehage i Stavanger.

Foto: Marie von Krogh

ARBEIDSTIDSAVTALEN FOR BARNEHAGE

- Avtalen (SFS 2201) regulerer arbeidstiden i barnehager.
- Den forhandles frem med KS og gjelder for alle kommuner unntatt Oslo.
- Annethvert år reforhandles avtalen.
- I avtalen heter det blant annet at:
- Barnehagelærerne har rett til fire timer plantid, eller planleggingstid, i uka.
- Leder har ansvar for å sikre at dette arbeidet kan utføres og at de fysiske arbeidsforholdene er tilfredsstillende.
- Man har rett til å ta igjen tapt plantid, hvis man forhindres fra å ta ut timene.

En fersk undersøkelse fra Utdanningsforbundet (UDF) viser at lite har bedret seg siden den gang.

Undersøkelsen «Når plantid bare er en plan» er gjort blant 4600 barnehagelærere som er medlemmer i Utdanningsforbundet. Svarprosenten var 40,3.

– Føler vi ikke blir hørt

I undersøkelsen oppgir hver fjerde barnehagelærer at de ikke får tatt ut planleggingstimen de skal ha.

Hovedårsaken, sier de, er høyt sykefravær og dårlig bemanning. Resultatet er at mange jobber i fritiden.

85 prosent av dem sier dessuten at de sjelden eller aldri får godtgjøring. (Se grafikkene nederst på siden.)

– Jeg blir oppgitt over at det fortsatt er sånn. Men jeg orker ikke engasjere meg like mye lenger. Jeg føler at vi aldri blir hørt, sier Mæsel.

Selv har hun for lengst sluttet å bruke fritiden sin på jobb. Men hun ser at mange, spesielt ferske kolleger, gjør det.

– Mange gjør det fordi de har dårlig samvittighet. En del gnages av «flit k pike»-syndromet, sier Mæsel.

Vil ha flere timer

Denne høsten møtes Utdanningsforbundet og arbeidsgiversiden KS til nye forhandlinger om arbeidstidsavtalen for barnehagelærere.

I dag sier avtalen som sagt at barnehagelærerne har rett til fire timer plantid i uka. Den sier dessuten at dersom man ikke får tatt ut

plantiden, har man rett til å få tatt igjen disse timene senere. Det skjer likevel sjelden, forteller barnehagelærerne.

I undersøkelsen kommer også frem at mange må bruke plantiden sin til foreldresamtaler, personalmøter og veiledning, selv om dette egentlig ikke omfattes av plantiden. En del får også tildelt oppgaver av styrer, som å fikse vaktplaner eller skaffe vikarer.

Sju av ti barnehagelærere mener dessuten at dagens ordning, med fire timer plantid, ikke er nok om de skal få unna alle oppgavene de er pålagt.

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, mener funnene er urovekkende.

– Hindrer det pedagogiske arbeidet

– Det er bemanningskrise i veldig mange barnehager. Mangelen på folk gjør at barnehagelærere rett og slett ikke får tid til å gjøre den helt nødvendige pedagogiske delen av jobben sin. Det rammer barna og det pedagogiske tilbudet, sier Handal

– Det er barnehagelærernes kompetanse som sikrer kvaliteten i barnehagetilbudet. Det er helt uholdbart at lav bemanning hindrer det pedagogiske arbeidet, og i verste fall gjør barnehagen til en ren tilsynsordning.

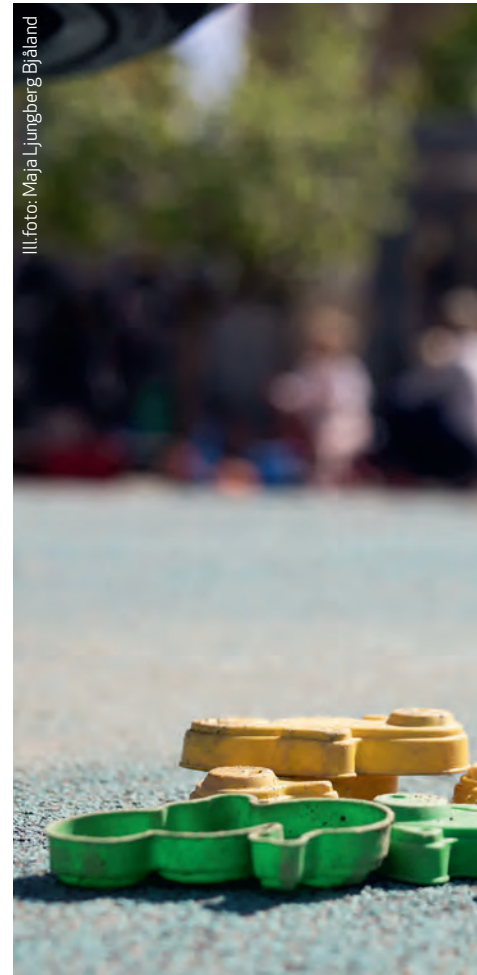
Trine Mæsel er redd for hvilke konsekvenser det kan ha når barnehagelærere opplever denne typen press og stress i hverdagen.

– Folk blir utslitt, sier hun.

– Økt bemanning er den eneste løsningen.

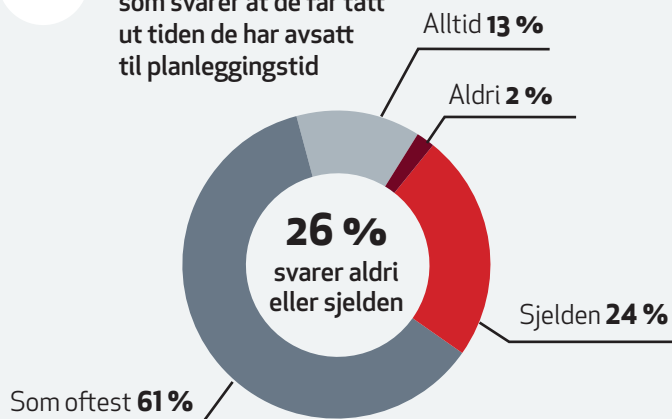
Ser for seg

Ill.foto: Maja Ljungberg Bjälund

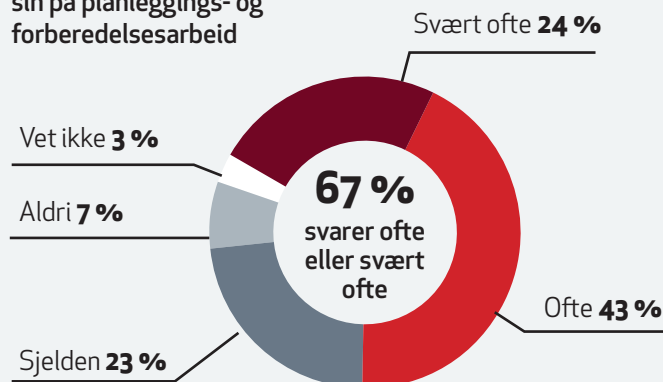
1

Andel av barnehagelærerne som svarer at de får tatt ut tiden de har avsatt til planleggingstid

2

Andel av barnehagelærerne som svarer at de bruker fritiden sin på planleggings- og forberedelsesarbeid

g å slutte om ett til tre år

Nesten én av tre barnehagelærere ser for seg å slutte i jobben om ett til tre år. For å bli, kreves bedre bemanning, mener de fleste.

Tekst: Kaja Mejlbo

Det kommer frem i «Når plantid bare er en plan». Der svarer 29 prosent at de ser for seg å slutte i jobben i løpet av ett til tre år. De fleste av dem som sier dette, er 40 år eller yngre.

Bare 10 prosent av barnehagelærerne sier at de ser for seg å jobbe i barnehage i mer enn ti år til.

Leder i Utdanningsforbundet (UDF), Steffen Handal, sier han er bekymret.

– Dette må være en vekker for politikerne. Vi må øke den totale bemanningen og ansette flere barnehagelærere i alle barnehager.

– Det er bemanningskrise i veldig mange barnehager. Mangelen på folk gjør at barnehagelærere rett og slett ikke får tid til å gjøre den helt nødvendige pedagogiske delen av jobben sin. Det rammer barna og det pedagogiske tilbudet, sier han.

Økt bemanning

I undersøkelsen blir barnehagelærerne også spurt om hva som er viktigst for at de skal stå lenger i jobb. De fleste peker på økt bemanning. Deretter følger «bedre lønn» og «faste

vikarer».

Økt bemanning i barnehagene er også den saken Utdanningsforbundet har pekt seg ut inn mot kommune- og fylkesvalget. På sine hjemmesider skriver forbundet at i dag er det for få ansatte i barnehagene til å kunne sikre at alle barn får den oppfølgingen de har behov for og til at barnehageansatte kan drive godt faglig arbeid.

«Når barnehagen er for svakt bemannet, risikerer vi at barns ønsker, interesser og behov ikke fanges opp, eller følges opp på hensiktsmessige måter», skriver UDF.

Søker seg bort

I mai 2022 gjennomførte også Utdanningsforbundet i Trøndelag en undersøkelse om arbeidsvilkår blant sine barnehagelærer-medlemmer. Den viste at 65 prosent hadde vurdert å søke et helt annet yrke det siste året, og at 25 prosent var i en reell søkeprosess til ny jobb.

Den gangen snakket Utdanningsnytt.no med Hege Grande, som etter 14 år som barnehagelærer var i ferd med å omskolere seg til lastebil-sjåfør. Hun fortalte om en givende, men stressende hverdag i barnehagen. Høyt sykefravær, lite ressurser og for lite tid til arbeidsoppgavene gjorde at hun valgte å slutte.

– Belastningen blir for stor, sa Grande.

Samtidig har antallet som vil bli barnehagelærer, falt kraftig de siste årene. I fjor falt an-

tallet søkere til barnehagelærerutdanningene med 24 prosent. I år falt de med ytterligere 17 prosent.

Da det ble kjent, uttalte UDF-leder Steffen Handal til Utdanningsnytt.no at KS og lokalpolitikkerne har et stort ansvar for å bedre arbeidsvilkårene og lønna for barnehagelærerne.

– De partiene som har ambisjoner for skole og barnehage, må vise seg frem, sa Handal.

Partiene som har ambisjoner for skole og barnehage, må vise seg frem.

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet

3

De vanligste årsakene til at barnehagelærerne ikke får brukt den avsatte plantiden

(Det var mulig å oppgi flere svar.)

Sykefravær blant de ansatte

1054

Vurdrer at det er uforsvarlig å gå fra avdelingen

930

Omdisponering av bemanning

677

Fravær blant ansatte grunnet møter eller kurs

461

Uforutsette hendelser i barnegruppen

378

Kilde: Utdanningsforbundet

– Jeg brenner for god begynneropp-
læring, sier Brian Maridal Aasen
(27), nyansatt rektor ved Løykja
barneskole i Sunndal.

BRIAN (27) ER EN AV LANDETS YNGSTE REKTORER:

– Målet har alltid vært å jobbe med skoleledelse

Rektorer varslar om høyt arbeidspress og fysiske plager på grunn av jobben. Men den ferske rektoren Brian Maridal Aasen (27) er likevel optimist.

Tekst: Kaja Mejlbø

– Det var fi t å få alle elevene på plass og starte skoleåret. Jeg skal likevel innrømme at jeg følte meg litt alene da jeg stod igjen i skolegården etter at alle hadde gått inn i klasserommene første skoledag, sier Brian Maridal Aasen.

Nå sitter 27-åringen i stolen på sitt nye kon-

tor: Rektorkontoret på Løykja barneskole i Sunndal kommune. Skolen på Nordmøre har 60 elever og 13 ansatte. Brian skal lede dem alle sammen. Det har vært drømmen hans lenge.

– Siden jeg begynte å jobbe i skolen, har ambisjonen alltid vært å jobbe med skoleledelse. Jeg tror det bunner i en nysgjerrighet og en interesse for organisering og drift, sier an.

Etter et par uker i sjefsstolen er han ikke mindre gira: – Jeg gleder meg til å gyve løs på alt som ligger foran meg, gleder meg til å lære masse. Kall meg gjerne en ung optimist.

Trosser advarsler

Akkurat det har fått mye oppmerksomhet de siste dagene. Brian er blitt skrevet om i alle

lokalavisene i området. Tidens Krav, Driva og Aura Avis har hatt oppslag om han som er blant de yngste rektorene i landet.

«Målet mitt da jeg studerte, var å bli rektor», uttaler 27-åringen til Tidens Krav.

Selv ikke oppslag om at sju av ti rektorer mener jobben er helsefarlig, synes å skremme ham.

– Men jeg er blitt advart. Tidligere kolleger har presisert for meg hvor omfattende jobben er, sier Brian.

– Det er ikke mange nyhetsoppslag om hvorfor man bør søke rektorjobber heller.

– Mange står i et umenneskelig press

Det stemmer nok. I media er saker om rektorflukt og rektormangel blitt en gjenganger. Utdanningsnytt har skrevet fle e av dem.

I en spørreundersøkelse fra forskningsstiftelsen Fafo i 2019 svarte 89 prosent av skoleeierne at de har hatt færre enn fem søkere til skolelederstillinger. En undersøkelse fra Skolelederforbundet i 2021 viste at heller ikke mellomlederne higer etter den jobben.

Brian har også lest om den siste undersøkelsen fra Skolelederforbundet. Den om rektorer som forteller om helseplager, stort arbeidspress og lite støtte.

– Jeg mener det er bra at norske rektorer sier ifra om hvordan situasjonen er. Det er åpenbart at mange står i et umenneskelig press, sier han.

Likevel, Brian er fortsatt optimist.

– Jeg har gode, støttende kolleger her ved skolen, vi har et godt rektorkollegium og en grunnskoletjeneste i kommunen som jeg vet vi kan støtte oss på. Det å vite at støtteapparatet er der, og etter hva jeg hører, fungerer godt, er betryggende, sier han.

– Men selvsagt, jeg har lite jeg skal ha sagt foreløpig. Jeg har 15 dager på baken som rektor. Andre som uttaler seg til media har 30 år i rektorstolen. Det må vi lytte til.

Glad for 9a

– Hvilke personlige egenskaper har du som gjør at du mener du passer i rektorjobben?

– Jeg er nysgjerrig og ured, har en barnslig rettferdighetssans og er rolig under press. Det tror jeg kommer godt med.

Han har også en personlig historie som driver ham.

– Via nær familie, vet jeg hvilke konsekvenser det kan få når ting ikke er bra på skolen. Jeg

vet at mobbesaker og saker om krenkelser er krevende. Men jeg er glad for at vi har 9a-kapitlet i lovverket. Det er svært viktig for meg å sørge for at elevene har en trygg skolehverdag.

I tillegg har han ambisjoner om å legge til rette for faglig utvikling ved skolen, en oppgave mange rektorer oppgir at de er nødt til å nedprioritere.

– Jeg brenner for god begynneropplæring og for hvordan vi kan bruke teknologi og kunstig intelligens på en nyttig måte.

– Er det egentlig noe du gruer deg til?

– Faktisk ikke. Men det skal bli spennende når jeg kan se tilbake på det første året og se hva vi har fått til og hva jeg har lært. Nå i første omgang må jeg konsentrere meg om hjemmeliksa mi. Jeg har lovt elevene å lære meg alle navnene deres.

Kall meg gjerne en ung optimist.

START SKOLEÅRET MED EN KUNSTOPPLEVELSE!

Gratis formidlingstilbud for alle skoleklasser

Astrup Fearnley Museet

Likevel
Av Bjørn Høvik
Skamløst forlag
246 sider

Et oppgjør med råttenskapen

Det er noe råttent i kongeriket Norge, ifølge forfatter Bjørn Høvik: nyliberalismen og New Public Management (NPM).

Anmelder: Hilde Eskild, grunnskolelærer og forfatter

Ifølge Store norske leksikon bygger NPM på en antakelse om at offentlig virksomhet som ligner mer på markedet, vil kunne bidra til bedre kvalitet og større effektivitet i sin tjenesteyting. I romanen «Likevel» av Bjørn Høvik eter dette opp så å si all varme, menneskelighet og ærlighet i både skole, eldreomsorg og psykiatri. Effektivitet og inntjening er i fokus. Menneskelige behov er nærmest uvesentlige.

I første del av romanen møter vi læreren Merete, i andre del Finn, som følger sin mor gjennom siste stadium i livet. I siste del treffer de to hverandre i psykiatrien. Mitt fokus i denne omtalen er på læreren Meretes skjebne. Det er tydelig at Høvik kjenner skolen godt, og her er det mye stoff til ettertanke. Merete havner i mange gjenkjen-

nelige situasjoner, og det er opprørende lesing.

Merete er i utgangspunktet glad i å være lærer. Hun synes hun får lønn for strevet, at skolen er bra for alle og at hun kan stå for det hun og kollegene gjør. Så bytter hun skole. Her blir hun møtt med nedlatenhet og skepsis. Hun blir utsatt for herketeknikker. Blant annet er hun den eneste i hele kollegiet som blir tiltalt med etternavn; fru Bjerke.

Det er flere ting fru Bjerke reagerer på, som faller en effektiv ledelse tungt for brystet. Hun oppdager mobbing og vil ha mer inspeksjon. Det blir avvist med begrunnelsen «å vise elevene til-lit.» Hun blir stadig møtt med: «Jeg hører hva du sier, og vi skal selvfølgelig vurdere det.» Begreper som «verktøykasse», «robuste løsninger» og «fremoverlente ledere» blir en del av retorikken.

Merete ser elevene og bryr seg om dem. Hun tar grep som fører til positive endringer.

Elevmedvirkning og samskapt læring
Erlend Dehlin og Mari-Ana Jones
Fagbokforlaget
56 sider

Gir leserne tro på elevmedvirkning

Her er forfattere som holder sitt løfte om å gi svar, innsikt og inspirasjon.

Anmelder: Hilde Eskild, grunnskolelærer og forfatter

Medbestemmelse, medvirkning, eleven i sentrum, samskaping, læringsfellesskap, samskapt læring ... Det finnes så mange fine begreper. De glir litt over i hverandre, og vi forholder oss nok til dem på ulikt vis. Som lærer må jeg innrømme at det med elevmedvirkning har vært en konstant dårlig samvittighet. Hverdagen tar meg, og jeg får aldri satt meg inn i det. Da er det godt noen prøver å gjøre oss litt klokere.

Elevmedvirkning og samskapt læring av Erlend Dehlin og Mari-Ana Jones har som mål å «gi veiledning, inspirasjon og innsikt i hvilke muligheter som fins». Første setningen i forordet lyder: «Elevmedvirkning er mer enn å få viljen sin eller få velge mellom ulike undervisningsmetoder og -opplegg.» Forestill deg en skolehverdag der læreren har en veilederrolle og elevene er aktive i

egen læring. Lærer og elever reflekterer og diskuterer. De utvikler felles forventninger, de lytter til hverandre og stiller kritiske spørsmål for å skape mer læring. Elevene får reelle muligheter til å forme aktiviteter i dialog med læreren.

Er ikke dette fullstendig utopisk? Det dukker opp så mange «ja, men...»: Hva med den og den eleven? Hva med Meg! Meg! Meg!-elever som er flinke til å argumentere for seg selv, eller ... flinke til å få viljen sin. Hva med han som alltid ...? Hva med hun som aldri ...?

Et viktig budskap i boken er at medvirkning må jobbes med systematisk. Det krever tålmodighet, øvelse og trening. Det kan fort oppleves som et tiltak en gjør på toppen av alt annet. Men Dehlin og Jones hevder at med samskapt læring som en grunnverdi i skolehverdagen, vil det over tid kunne utvikles et læringsfellesskap der elever og lærere jobber sammen og tar felles ansvar

Hun kombinerer profesjonalitet med varme og menneskelighet. Hun undrer seg over mye og blir stadig skuffet. Etter hvert begynner jobben å slite på henne, og så blir det verre ... Merete blir overmannet av systemet, men er redd for å virke sutrete, så hun bare holder ut.

Dette er ikke lesning for dem som trenger oppbyggelige tanker rundt skole. Men det er tankevekkende og gir en bakgrunn for mye av det vi må hankses med. Høvik drar Meretes skjebne ganske langt, men ikke ut i det usannsynlige.

«Likevel» har noe faglitterært over seg, og den har en veldig tydelig agenda. Den lovpriiser sosialdemokratiet, skjeller ut nyliberalismen og NPM og hevder i stor grad at «alt var bedre før.» Utdanningsforbundet får sitt pass grundig påskrevet for å ha vært med på å til late endringer som har gjort skolen til et dårligere sted å være for både elever og lærere. Men «Likevel» får også frem fine små øyeblikk av varme og lys og viser at det faktisk ikke skal så mye til.

for opplæringen.

Språket er presist, men tørt og formelt. Til tider er det litt tungt med altfor lange setninger. Men jeg får sortert begreper. Jeg får en mer nyansert forståelse av elevmedvirkning. Jeg får rett og slett ryddet litt i hodet mitt. Dessuten imøtegår heftet de aller fleste av mine «ja, men...». Det synes jeg gir troverdighet og gjør at jeg får troen på at dette har noe for seg.

I forordet lover forfatterne at «Boka gir rikelig med praktiske eksempler som inspirerer til utvikling av undervisning og organisering av skolehverdagen.» Akkurat dette kunne jeg ønsket meg mer av. Vi lærere er alltid ute etter god metodikk.

Men boka viser tydelig at når man er klar over hva man gjør, og hvordan man vil ha det, er sjansene for utvikling større. Elevmedvirkning og samskapt læring av Erlend Dehlin og Mari-Ane Jones holder det den lover; den gir både veiledning, inspirasjon og innsikt.

MINE FAVORITTER

Max, Mischa og Tetoffensiven

Av Johan Harstad
(2016)
skjønnlitteratur

Det åttende livet

Av Nino Haratschewili (2014)
skjønnlitteratur

De uverdige

Av Roy Jacobsen
(2022)
skjønnlitteratur

Fra Stavanger til USA

På mange måter den store amerikanske romanen på norsk. Hovedpersonen Max flytter fra Forus til Long Island som 13-åring og får, ikke tilfeldig skal det vise seg, en bestevenn ved navn Mordecai. Om kjærlighet, kunst, familie og krig; denne boka favner vidt og er en sidevender av de sjeldne på over 1000 sider.

Slektskrønike fra Kaukasus

Den store slekts- og kjærlighetsromanen som dekker hele det 20. århundret i Georgia. Fortelleren er femte generasjon og skriver familiens historie til niesen Brilka. Her er familiens sjokoladefabrikk med en hemmelig oppskrift på varm sjokolade en viktig ingrediens i en historie med revolusjon, borgerkrig og verdenskrig, og med georgierne Stalin og Beria i viktige roller under navnene «generalissimus» og «den lille, store mannen».

Unge røvere i krigstidens Oslo

Krigshistorie som du ikke har lest før. En gjeng barn/ungdommer fra området Åsen/Sandaker som herjer med store plyndringstokt i forlatte hus i krigstiden. Som vanlig med Roy Jacobsen er det svært velskrevet med dialoger på ekte østkantdialekt som han er en mester i å bruke riktig. Brutalt, varmt og humoristisk, fortjener å bli lest av mange.

Thorbjørn Storemyr

lærer ved Skøyen skole i Oslo

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom). Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

MANGFOLD I SKOLEN

Vi voksne må ta alvorlig barn som

Stereotypier til side – skolen svikter fremdeles guttene. Og jentene.

Som Rebekka og Agnete Lossius påpeker i «Mennesket er mer enn kjønn», Nr.k.no 14. juli, presenterer Adam Njå i «Menn i dameland», Nr.k.no 9. juli, en karikatur av mannen. Som enhver god karikatur stammer også denne fra noe reelt. Dette gjelder særlig når han snakker om gutter i skolen. For ja, vi har skapt en skole som svikter barna.

I Pedagogiske miljøer og barns subjektsskaping¹⁾ beskriver den svenske pedagogiske forskeren Nordin-Hultman hvordan dagens utdanningsmodell hviler på modernismens idé om det «normale» barnet. Vi venter at barn i tidlig skolealder skal sitte på plassen sin, være stille, følge med, innord-

ne seg etter anvisninger og rekke opp hånda for å få ordet. Barn som ikke etterkommer forventningene, avviker fra «normalen». Slik har vi lagt grunnlaget for en diagnostiseringskultur i skolen.

Nyere forskning bekrefter et slikt syn. Barn født i desember har vesentlig høyere risiko for å utvikle en ADHD-diagnose. Dette tyder på at barn blir diagnostisert og medisineret fordi de ikke er skolemodne. ADHD-medisiner brukes for å kompensere for at skolen er dårlig tilpasset barna.²⁾

Nordin-Hultman kritiserer forestillingen om det «normale» barnet blant annet ved å vise til at barnet som viser «avvikende» adferd i én

**Meningene
dine er viktige
for oss!**

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Vi må skape mer varierte og fleksible pedagogiske miljøer, der både gutter og jenter blomstrer, skriver Vegar Dunseth Guleng.

Foto: AdobeStock

Har vi råd til å miste guttene?

risiko for å bli diagnostisert med ADHD, med påfølgende medisinerings²⁾. Urovekkende mange barn slutter på skolen, særlig guttene³⁾.

I historisk perspektiv har forventningene til gutter endret seg dramatisk på kort tid. Da min oldefar var 15 år, fikk han kjeft av en voksen dame fordi han ennå ikke hadde fått hyre på et skip. På hans første seilas bandt kapteinen ham til masten, så stormen ikke skulle kaste ham over bord. Det tøffe livet var normalen, det rolige akademiske livet var avviket. Såkalte maskuline egenskaper var verdsatt, ja livsnødvendige.

Vi lever heldigvis i en tid der jenter og gutter får utdanne seg, i stedet for å stelle hjemmet eller dra til sjøs. Samtidig må vi erkjenne at sunne og ressurssterke barn faller utenfor et normalitetsbegrep oppkonstruert av oss voksne. Vi feller moralsk dom eller setter medisinske merkelapper på barn som ikke passer inn. Legg til høyt læringstrykk, testing og målstyring, så har vi en skole som brogger veien til lav selvfølelse og selvforakt.

Det er derfor klart at Njå, bak uheldige stereotypier, treffer noe reelt. Han tar imidlertid feil når han antyder at vi har skapt et skolesystem som diskriminerer guttene til fordel for jentene. Jentenes problemer er ikke mindre alvorlige. Blant elever i videregående skole sliter jentene mest psykisk⁴⁾, og et stadig økende antall tar antidepressiver for å klare skolehverdagen⁵⁾. I klasserommet er gutter oftere høyrøstet og avbryter mer, noe lærerne tenderer til å la passere. Resultatet er at guttene overkjører jentene, som dermed får et lavere læringsutbytte.⁶⁾ Vi vet også at et betydelig antall jenter med konsentrasjonsvansker aldri får hjelpen de skulle ha hatt, antakelig fordi de sjeldnere forstyrrer undervisningen.⁷⁾

Å måle jenters og gutters kjønnspecifikke utfordringer for å se hvem som har det verst, er uinteressant. Sliter barn, skylder vi voksne å ta dem alvorlig. Et slikt alvor savnet jeg i de to tilsvarene hos NRK. I stedet for å undersøke om det ligger noe sannhet bak karikaturene Njå presenterer, konsentrerer tilsvarene seg om å tegne en karikatur av karikaturen. Resultatet er anklager om ekstreme synspunkter, som at «horder av menn ønsker seg tilbake til vikingtokt med fri flyt av opprør og kåtskap» (i ovennevnte «Mennesket

er mer enn kjønn»).

Slike stråmenn viser en total forakt for en seriøs diskusjon om gutters kjønnsstypiske utfordringer. For bak filosofi og ideologi dreier dette seg om små, sårbare mennesker. Så la meg spørre: Har vi råd til å miste guttene? Gud bedre, for noen slitsomme krapyl! Men er de overflødige, slik Njå hevder? Nei og atter nei! Vi har ingen barn å miste.

Derfor må vi tenke nytt om skole og barn. Vi må skape mer varierte og fleksible pedagogiske miljøer. Vi må slutte med høyt læringstrykk, testing og målstyring fra tidlig skolealder. Vi må hjelpe viltre gutter å finne sunne utløp for sin rastløshet. Vi må føre en skolepolitikk som legger opp til at «flinke piker» blomstrer psykisk, ikke bare akademisk.

Vi har en lang vei å gå. Første skritt er å anerkjenne problemene. Andre skritt, er å være villig til konkrete politiske tiltak.⁷⁾

Vegar Dunseth Guleng

universitetslektor ved Institutt for Musikk, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

NOTER

1) Nordin-Hultman, E., (2004): Pedagogiske miljøer og barns subjektskaping. Pedagogisk Forum.

2) Karin Lillian Fladberg: Hjerneforsker og barnepsykiater mener skolen har feilet. Intervju om boka «Lek og læring i et nevroperspektiv. Hvordan gode intensjoner kan ødelegge barns lærelyst», Dagsavisen.no, 4.4.2023 (betalingsmur).

3) NTNU, Grete Wolden, komm.rådgiver: Jentene minst fornøyd, guttene slutter. Forskning.no 1.12.2016

4) Spender, D., (1984): Invisible Women: The Schooling Scandal. Women's Press.

5) Bård Amundsen: Derfor får gutter for dårlige karakterer. Forskning.no, 8.5.2019

6) Hanne Østli Jakobsen: Jenter får mindre ADHD-behandling. Forskning.no, 7.9.2012.

7) Synnøve Vereide Trampe: Kjønnskamp i blinde. Dagsavisen 15.7.2023.

m sliter

situasjon, har «normal» adferd i en annen. En jente er urolig under morgensamlingen. En time senere tegner hun, dypt konsentrert. De ulike læringssituasjonene kaller Nordin-Hultman for pedagogiske miljøer. Som voksne har vi ansvar for å se kritisk på hvordan de pedagogiske miljøene påvirker barnet.

I de tradisjonelle miljøene sliter særlig gutter med å tilpasse seg. Ifølge norske lærere har gutter generelt sett dårligere utviklede sosiale ferdigheter enn jentene, skaper mer uro, og er dårligere til å følge skolens normer og lærerens instruksjoner. Studier viser at lærere, trolig ubevisst, sanksjonerer slik oppførsel med lavere standpunkt karakterer⁵⁾. Gutter har også høyere

YRKESLIV

Gi rom for flere Emil-er i høst

I år er det 60 år siden Astrid Lindgren ga ut den første boka om Emil fra Lønneberget, den blonde gutten fra Katthult i Sverige. Generasjoner har blitt kjent med han som setter hodet fast i en suppebolle, inviterer fattighuset på julemiddag, låser faren sin inne på do og heiser søstera opp i en flaggstang.

Emil kan sees på som en nysgjerrig godgutt med lopper i blodet, men ofte blir han karakterisert av de voksne som uoppdragen og rampete. Det er ikke få gangene Emil låser seg selv inne i snekkerbua hvor det blir spiking av nye tregubber mens han får god tid til å tenke over sine sprell.

Emil er snill, har mye energi og en sterk rettferdighetssans. Han heiser for eksempel ikke søstera sin opp i flaggstanga for å være ekkel, men for at hun skal få se hele Katthult. Han vil alltid hjelpe andre, selv om det noen ganger slår helt feil. Å fylle pappa Antons gummistøvler fulle av vann er heller ikke så lurt, selv om Emils intensjon var å sjekke ut om de er tette.

«Du och jag, Alfred» er en rørende setning fra Emil som får frem hvem

gårdsgutten Alfred er for Emil. Alfred er en rolig og klok venn som godtar Emil for det livsmestrende mennesket han er. Han blir en viktig anerkjennende støtte for Emil når ingen andre ser ut til å forstå. Er du en «Alfred» for noen barn?

Å starte skoleåret med et tverrfaglig «Emil-fokus» kan være fint i møtet med elevene. En viktig skoleoppgave er å bygge et inkluderende fellesskap hvor et mangfold av barn og voksne tar ansvar for alle rundt seg slik at alle kan kjenne på det å høre til og være seg selv.

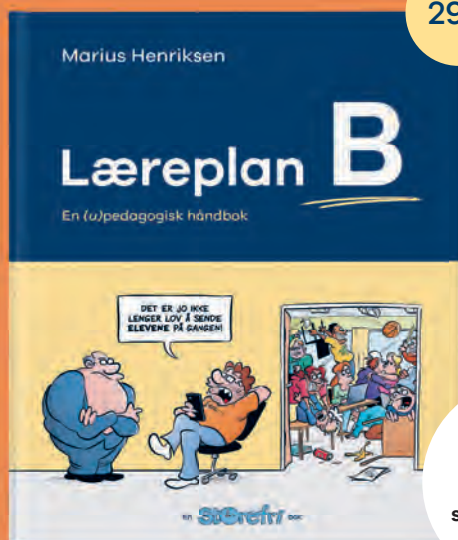
Historiene om Emil kan bidra til å reflektere mer over hvordan vi møter energiske Emil-gutter og -jenter i skole og skolefritidsordning. Evner vi å se bak alle «utfordringene»? Det handler om å skape et skolemiljø hvor vi voksne reflekterer over egen praksis, slik at vi handler mer bevisst i vår relasjon til barn.

Noen tips for et tverrfaglig opplegg om Emil i klasserommet og som i etterkant kan gi rom for refleksjoner i personalgruppa:

- Les høyt fra en av Emil-bøkene for elevene. Gi tekstutdrag som leseleker. Bøkene om Emil finnes også på en rekke språk med tanke på engelsk og morsmålsundervisning.
- Reflekter med elevene om boka, vennskap, utenforskap og viktigheten av å kunne forstå og se hverandre. Bruk gjerne tankekart etter hvert som elevene samtaler.
- Gi elevene i oppdrag å tegne eller male noe fra boka. Lag en «Emil-utstilling» med opphengte tegninger i klasserom eller annet sted på skolen.
- Inviter til Emil-kviss utendørs, for eksempel gjennom en stjerneorientering eller en natursti.
- Gi elevene i oppgave å finne ut hvordan måle høyden til en flaggstang
- Få elevene til å spikke hver sin tregubbe, slik Emil gjør det.
- Inviter barna til sangstund hvor kjente Emil-sanger synges. Det kan være sanger som «Du käre lille snickerbo», «Hujedamej, sånt barn han var» og «Idas sommervise».
- Lag Emil-sprellefigurer av for eksempel garn og stoff. Eller hva med å perle Emil-figurer?
- Gi elevene i gruppeoppgave å dramatisere ett eller flere av Emils sprell.
- Gi elevene i grupper oppgaven å lage Katthult i sandkassa, med husene, snekkerbua, husdyrene, flaggstanga med mer.
- Inviter elevene til Emil-film i klasserommet, servér popcorn til.
- Lag svensk mat på skolekjøkkenet; kanelbullar, köttbullar, pannkakor, kålpudding, svensk ärtsoppa med mer.
- Gi elevene i oppgave å finne fakta om Sverige og/eller Astrid Lindgren som i etterkant kan fremføres for hverandre, kanskje som podkast eller veggavis?
- Emil får alltid mange rare ideer. Oppfordre barna til å skape hver sine rare oppfinnelser, individuelt eller i gruppe.

Noen dager går alt etter planen.
Alle andre dager trenger du
Læreplan B.

299,-

I salg
i bokhandler
og på
strandshop.no

Læreplan B er boka for alle lærere som trenger å le av sin egen hverdag! 176 sider med morsomme tekster og massevis av striper fra serien Storefri, løst organisert etter læreplanens temaer.

FORLAG
Strand

Ill.: Mostphotos

Foto: Tommy Svensson NTB Scanpix

– Last gratis ned kjekke Emil-materiell på svensk av typen jubileumspakat, puslespill, halen på grisen, kvisser, vimpelspill, fargeleggingsoppgaver med mer via astridlindgren.com

– La elevene designe og programmere Emil-dataspill. Her kan nettsida kidsakoder.no være til god hjelp.

Å markere Emil i hans jubileumsår er å ta den enkelte elev på største alvor. En felles «Emil-periode» kan være oppstart- limet flere skoler trenger for å fremme inkludering, tilhørighet og respekt for det som er annerledes. Som Emil selv sier: «Hyss hittar man inte på, di bare blir. Och att det är ett hyss, det vet man inte förrän efteråt.»

Robert M. Flatås

førstelektor i pedagogikk ved NLA Høgskolen

Å starte skoleåret med et tverrfaglig «Emil-fokus» kan være fint i møtet med elevene, skriver Robert M. Flatås.

Nasjonalbibliotekets skoletilbud

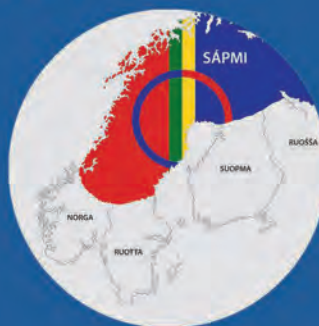
Hvem bestemmer over naturressursene i Sápmi?
Hvordan kan musikkjanger som hiphop og svartmetall sies å bygge identitet og tilhørighet?
Og hva har Noora fra *Skam* og Nora i *Et dukkehjem* egentlig til felles bortsett fra navnet?
Dette er noen av spørsmålene som blir utforska i Nasjonalbibliotekets digitale skoleprogram denne høsten.

Det er også mulig å ta med klassen på foredrag, omvisninger eller verksteder på Solli plass i Oslo.

Tilbudet er gratis.

For detaljert program se: nb.no/skole

Kontakt: skole@nb.no

Nasjonalbiblioteket

SEKSUALITETSUNDERVISNING

Seksualitetsundervisning er et tverrfaglig ansvar

Seksualitetsundervisningen i norsk grunnskole er for dårlig. Kan vi bedre komme dette i møte ved å tydeliggjøre tverrfagligheten og ansvarsfordelingen? Og kan vi tilrettelegge for økt kvalitet allerede på barnehage- og lærerstudiet?

Gro Vatne Røsland

førsteamanuensis
ved Høgskulen på
Vestlandet

Illustrasjon
Tone Lileng

Over 40 prosent av kvinner i 20-årene har hatt uønsket sex, viser en undersøkelse Norstat har gjort for NRK i 2020. Selv om tallene er lavere (15 prosent) for menn i samme aldersgruppe, er det et tydelig tegn på at samfunnet bør ta grep. En grunn til disse dystre tallene er at unge ikke vet nok om sin egen kropp, seksualitet, rettigheter og begrepet samtykke.

For hva kan egentlig regnes som voldtekt? Og samtykke? Hvordan kan man sørge for god seksuell helse? Hva kan være forskjell på biologisk kjønn og ektefølt kjønn? Hva skjer med kroppen i puberteten? Når vi blir forelsket? Og gravide? Hva er kjærlighet mellom to mennesker? Dette er eksempler på sentrale spørsmål og tema som bør dekkes i seksualitetsundervisningen. God seksualitetsundervisning kan hjelpe barn med å forstå endringer i kroppen i puberteten, og ungdommer med å ta trygge valg og være sitt ansvar bevisst i intime relasjoner, seksuell helse og rettigheter.

Ok minus

Ja, vi er enig i at seksualitetsundervisningen har varierende kvalitet i norsk grunnskole. Det kommer frem i rapporten Seksualitetsundervisning i skolen, Sex og Samfunn 2022, at de fleste, både lærere og elever er misfornøyde med omfang og kvalitet av undervisningen. Kvaliteten er varierende og avhenger nesten utelukkende av «riktig» skole og «riktig» lærer.

Da jeg var ung, var det lite oppmerksomhet om seksuell helse og seksualitet i skolen. Lite visste vi om seksuelle rettigheter og kjønnssykdommer, før vi kastet oss ut i russefeiringen og startet erfaringshøsting på egen hånd. Jeg kan egentlig oppsummere min seksualundervisning knyttet til skolen ganske kort: Det var én time i 8. klasse. Vi fikk demonstrert hvordan man treddet et kondom på en bananmodell. Læreren var tydelig ukomfortabel i sin rolle. Med en taus klasse med rødmende, pubertal ungdom foran seg, fullstendig bedøvet av en uregjerlig hormonstorm i kroppen, var tenkebollen over hodet hennes tydelig og dirrende for alle som torde å

se opp: «Herregud så flaut, kan vi komme oss videre i pensum, og det litt brennkvikt?»

Kanskje litt overdrevet, men gjennomgående er det: Seksualitetsundervisningen er ofte ikke god nok i norsk skole. Jeg mener ikke at det er lærernes skyld. Jeg tviler ikke den dag i dag på at min lærer behersket sitt yrke, men det var tydelig at hun ikke var utstyrt med kunnskap om hva og hvordan hun skulle undervise i dette temaet. Som i alle yrker og situasjoner, finnes det lærere som selv tar ansvar for å sørge for god undervisning, også i tema som ikke ble dekket i utdanningsløpet, men som samfunn kan vi ikke tillate at seksualitetsundervisningen blir overlatt til tilfeldighetene.

Hva er egentlig god seksualitetsundervisning?

Som med all annen undervisning er hvordan den utføres, tema som dekkes og læringsutbytte av betydning. For å sikre god seksualitetsundervisning mener jeg at følgende bør inkluderes:

Fokus på det gode: Jeg mener at det er avgjørende å inkludere det fine med seksualitet og kjærlighet mellom mennesker. Dette blir ofte glemt i undervisningen, kanskje fordi det kan oppleves som en selvfølgelighet, eller fordi det oppfattes som flaut for underviseren?

Alderstilpassing: Det er avgjørende å møte elevene på relevante stadier i livet med seksualitetsundervisningen. Temaene må tilpasses elevenes alder.

Tilrettelegging: Barn og unge må få svar på sine spørsmål. For mange er seksualitet et rødmende og sensitivt tema, og det kan være flaut å spørre og grave. Trygge rammer er forutsetning for åpne, gode diskusjoner i klasserommet. Tilrettelegging for at alle får muligheten til å koble seg på, er derfor avgjørende. Her kan anonymitet være et stikkord. Samarbeid mellom helsesykepleier og andre eksterne eksperter kan gjøre at undervisningen blir bredere og at flere elever får svar på sine spørsmål.

Inkludering: Det er essensielt at underviseren har et åpent og inkluderende syn på tema innen seksualitet.

Anerkjennelse for ulike legninger, følelser og familiekonstellasjoner er en nøkkel til at alle kan føle at de er inkludert.

Er det så viktig da?

Ja! er mitt svar. Kunnskap gir innsikt og øker forståelse og toleranse. Seksualitet er en viktig del av mennesket, og forskning viser også at livskvaliteten vår øker dersom man blir møtt med forståelse og aksept for den man er.

Det å bli kjent med seg selv, holdninger til egen kropp og seksualitet, og hvordan man bør oppføre seg sammen med andre, er ikke nødvendigvis medfødt. Med mer kunnskap kan vi bidra til forbedret seksuell helse og et inkluderende og åpent samfunn, med mindre stigmatisering og tabu. Det er vist med forskning at frekvensen av vold av seksuell art, samt vold mot mennesker med annen seksuell legning, går ned i takt med mer og bedre seksualitetsundervisning (se advocatesforyouth.org).

Hvem har ansvar?

Retningslinjene til Helsedirektoratet (HDI) har klare råd: «Seksualitetsundervisningen bør starte tidlig i barndommen og fortsette gjennom ungdomstiden». Undervisningen bør følge utdanningsmyndighetenes rammeplan for barnehage og læreplaner for grunnskolen (udir.no), og ta utgangspunkt i barn og unges kognitive, emosjonelle og fysiske modnings- og utviklingsnivå. Videre er HDI klar på at ansvaret bør fordeles mellom skole og skolehelsetjenesten. Dette høres vel og bra ut, men vi lykkes ikke i praksis. I tillegg til bruk av diffuse begreper som at skolehelsetjenesten «kan eller bør bidra», er ansvarsfordelingen mellom fag i skolen, skolehelsetjenesten, og andre aktører ikke tydelig. Etter min mening fører dette til pulverisering av ansvar, og at aktørene blir usikre på hva som er deres bidrag og ansvar.

Hvordan får vi det til?

Kvinnehelseutvalget skriver i en utredning fra 2023: «En forutsetning for god seksualitetsundervisning er at lærere har oppdatert kunnskap om seksualitet, og evner å formidle denne til elevene» (NOU 2023:5).

En konkret (og lovpålagt) fordeling, samt skreddersydd undervisningsopplegg som sikrer at alle elever får et felles minimum av god seksualitetsundervisning, kan bidra til bedring på området. Temaet må i tillegg få økt oppmerksomhet i læreplanen. En klar ansvarsfordeling og tilrettelegging mellom skolefag, helsesykepleier og

eksterne undervisere kan bidra til økt konsistens og kvalitet i seksualitetsundervisning.

Lærerstudiet som utgangspunkt

Som foreleser i naturfag på lærerutdanningen kjenner jeg på et ansvar for god opplæring i seksualitetsundervisningen, for å sikre at lærere kan gi elever et trygt fundament også innen seksualitet.

Sex og Samfunn-rapporten samt Redd Barna-notatet Lærerstudenters perspektiver på seksualitetsundervisning (2023) viser at lærerne ikke er fornøyd med seksualitetsundervisningen de får i lærerutdanningen. Der utgjør seksualitetsundervisningen en liten del av pensum i naturfag og andre fag. Ettersom temaet angår alle, burde undervisningen vært tverrfaglig, både innad på lærerstudiet, men også sammen med helsefaglige utdanninger, i tillegg til aktuelle samfunnsaktører som setter søkelys på seksualopplysning. Men en utfordring i tverrfaglige tema er ansvarsfordeling. Dersom vi får til denne logistiske utfordringen, har jeg tro på at seksualitetsundervisningen kan få et løft i lærerutdanningen og gi morgendagens lærere den utdanningen og tryggheten de fortjener. Med god, standardisert seksualitetsundervisning og didaktikk på timeplanen i lærerutdanningen, kan vi sikre trygge lærere, rustet for god undervisning i et tema som definerer oss som menneskehet.

Med mer kunnskap kan vi bidra til forbedret seksuell helse.

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskesprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskesprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Råvarestøtten er på kr 40,- per elev på mellomtrinnet og kr 65,- per elev på ungdomstrinnet. Skolen kan søke støtte hvert skoleår.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskesprell

Fiskesprells undervisningsmateriell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskesprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 40,- i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskesprell.no/skole

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Norges sjømatråd.

YRKESLIV

Bli med på dugnad!

Hver gang du møter en ny foreldregruppe, fortell dem at du er en lærerutdannet lærer!

Under fjorårets streik viste en undersøkelse gjort av Respons analyse for Utdanningsforbundet at ni av ti foresatte mener det er viktig å ha en lærerutdannet lærer, og at nesten like mange ikke får noen informasjon om hvorvidt de som underviser deres barn har godkjent lærerutdanning.

Dersom lærerkompetanse ikke settes på dagsorden overfor foresatte, vil det aldri bli satt på dagsorden av de foresatte. Overfor KS avsporer dessverre debatten om lærerrekuttering og -kompetanse ofte i en diskusjon om hvilke tall som skal legges til grunn. Skal vi basere oss på Statistisk sentralbyrå eller Grunnskolens Infor-

masjonssystem? Foreldrene er lite til stede i debatten. Kampen for barns og elevers tilgang til lærerkompetanse er en kamp for god og likeverdig utdanning, og bør oppleves relevant for foresatte.

Vårt årsmøte har vedtatt at vi oppfordrer alle medlemmer til å informere om sin utdanning når de møter nye foreldre. Slik kan vi spre kunnskap om lærerutdanning og positive forventninger til den faglige tyngden i vårt profesjonsfellesskap.

I vår kommune jobber rektorer og styrere hardt for å rekruttere lærere, men det er ikke nok søkere. Dermed får vi kolleger uten lærerutdanning. Vi setter pris på engasjementet deres og innsatsen

de legger ned. Likevel er faglig og pedagogisk utdanning viktigste faktor for å skape god utdanning. Utdanningen vår er en forutsetning for å ta best mulige valg i arbeidet med å lede faglig og sosial læring.

Vi oppfordrer medlemmer i hele landet til å delta i denne dugnaden: Når du møter en ny foreldregruppe, fortell dem at du er en lærerutdannet lærer!

Mathea McGhie Opheim

adjunkt med tilleggsutdanning
hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Nittedal

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

*Vi snakker om «Det lille **ekstra**».*

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

Læremidler koster

Én og en halv lærebok til hver elev i anledning LK20 er alt Norge har råd til.

Høsten 2020 ble ny læreplan (LK20) innført for store deler av grunnskolen (alle år unntatt 10. trinn) og 1. trinn i videregående, med de andre trinnene året etter. LK20 har vært en fanesak for det store flertallet av stortingsrepresentanter, uansett politisk tilhørighet. Lærere, skoleledere og andre involvert i norsk skole har vært veldig positive til denne nye læreplanen. Mange tror endringene vil kunne slå positivt ut for elevenes læring i fremtiden. Til tross for bred tverrpolitisk støtte til reformen, har den en stor svakhet: Ingen er interessert i å bruke penger på nødvendige læremidler til å få den gjennomført skikkelig.

Til ny læreplan i 1997 ble det lagt store ressur-

ser i læremidler til elevene. Ny reform i 2006 ga nye bøker i alle fag til alle elevene. Digitale læremidler er dermed også nødvendig for en god og variert skolehverdag der alle mål og ferdigheter kan nås av elevene. Likevel er forskningen klar på at lesing på papir er bedre enn lesing på skjerm, og at å basere all undervisning på digitale læremidler begrenser elevenes læring og er uheldig helsemessig.

Lærebøker koster 300-600 kroner per stykk for de yngre, og 600-800 for elever i ungdomsskolen. Engangsbøker for de yngste koster 200-400 kroner per stykk. Digitale læremidler koster også.

Forrige regjering ga våre elever én lærebok i ett fag hver til LK20. Vår nye regjering har nå endelig gitt friske midler til lærebøker: 190,- per elev. Dette påstår de er nok til én lærebok per elev. Det stemmer ikke ut fra forlagenes priser. Én og en halv lærebok til hver enkelt elev i norsk skole er alt Norge har råd til å gi vår viktigste fremtidsressurs: våre barn. Vennlig hilsen Norge, ett av verdens rikeste land.

Ståle Nilsen

leder

Utdanningsforbundet Rælingen

Kropper i fart trenger RIKTIG PÅFYLL

Melkeprodukter er den viktigste kilden til kalsium og jod i det norske kostholdet og bidrar med over 60 % av inntaket hos barn.

Myndighetene anbefaler at vi får i oss tre porsjoner magre meieriprodukter hver dag. En melkekartong fra Skolelyst® kan utgjøre en av disse tre porsjonene om dagen.

Skolen kan når som helst legge til flere produkter, les mer: skolelyst.no/for-skolene

Ulik smak – samme næringsstoffer

KALSIUM

VITAMIN D

JOD

KALIUM

VITAMIN B12

KALSIUM

VITAMIN D

JOD

KALIUM

VITAMIN B12

UTEN tilsatt sukker eller kunstig søtning
med naturlig innhold av sukker fra melk

Utvidet arbeidsgiveransvar i konsern

Arbeidslivet står stadig overfor nye reguleringer, og fra neste år vil konsernansattes rettigheter styrkes.

Stortinget har vedtatt flere endringer i arbeidsmiljøloven som innebærer en utvidelse av arbeidsgiveransvaret i konsernforhold. Disse endringene trer i kraft fra 1. januar 2024, og formålet er å styrke arbeidstakernes rettigheter i forbindelse med omstruktureringer.

Konserndannelser er blitt et stadig vanligere trekk i det norske arbeidslivet, og statistikken viser at om lag halvparten av alle sysselsatte i Norge er ansatt i konsern. Dette gjelder mange av Utdanningsforbundets medlemmer som er ansatt i privat sektor.

Økende grad av konsernforhold har aktualisert et behov for å styrke de ansattes stillingsvern. Bakgrunnen er at en rekke beslutninger av betydning for de ansatte ofte tas av andre enn arbeidsgiverselskapet, for eksempel beslutninger om nedleggelse, rasjonalisering eller sammenslåing av virksomhet. En utvidelse av arbeidsgiveransvaret vil dermed bidra til at det rettssubjektet som reelt sett tar de avgjørende beslutningene, også må bære ansvaret for og konsekvensene av disse.

Med dette som utgangspunkt er det vedtatt at rettighetene til konsernansatte som blir overtallige ved omstilling eller nedbemanning, ikke bare skal gjelde overfor egen arbeidsgiver, men også samtlige norske selskaper i det konsernet arbeidsgiver er en del av. Dette innebærer en plikt til å tilby annet passende arbeid og gi fortrinnsrett til ny stilling ved overtallighet til ansatte i andre selskaper.

Plikt til å tilby annet passende arbeid

Ved oppsigelse begrunnet i virksomhetens forhold utvides plikten til å tilby annet passende arbeid til å gjelde alle foretak som inngår i et konsern. Dette innebærer at en oppsigelse

ikke vil være saklig begrunnet dersom det er annet passende arbeid å tilby arbeidstaker innenfor et annet foretak i konsernet. Lovgiver åpner for at kretsen kan innsnevres der dette er saklig begrunnet.

Plikten er «sekundær», ved at den kun gjelder når det ikke finnes annet passende arbeid i arbeidsgivers virksomhet. I forbindelse med en nedbemanning må arbeidsgiver undersøke om de øvrige foretakene i konsernet har annet passende arbeid å tilby overtallige, og disse foretakene må vurdere arbeidstakernes kvalifikasjoner opp mot ledige stillinger.

Konsernansattes fortrinnsrett utvides

Ansattes vern ved nedbemanning styrkes ytterligere ved at de skal gis fortrinnsrett til nye stillinger i hele konsernet i ett år etter oppsigelsesfristens utløp. Også dette er en «sekundær» rettighet som skal gjelde i tillegg til den fortrinnsretten arbeidstaker har i egen virksomhet.

Lovendringen innebærer ikke en særskilt plikt til å opplyse om ledige stillinger overfor enhver som er fortrinnsberettiget. Virksomheten må imidlertid gjøre informasjon om ledige stillinger tilgjengelig på en hensiktsmessig måte, og må foreta en vurdering av om stillingene skal tilbys arbeidstakere med fortrinnsrett.

Endringene markerer et betydelig skritt i retning av å utvide arbeidsgivers plikter ved oppsigelser og vil særlig få betydning for Utdanningsforbundets medlemmer i privat sektor, både i skole og barnehage. Slik styrking av arbeidstakervernet vil trolig bidra til å forhindre at virksomheter benytter seg av kortvarige driftsinnskrenkninger for å skifte ut enkelte ansatte, i tilfeller hvor dette ikke kunne skjedd ved saklig oppsigelse.

Rikke Rosvold
advokatfullmektig
hos Raugland
Advokatene

Endringene markerer et betydelig skritt i retning av å utvide arbeidsgivers plikter ved oppsigelser.

Hurdalsjøen Hotell & Spa hjelper deg å komme i høststemning

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og familie er som følger:

425,- PER PERSON I DOBBELTROM, FROKOST INKLUDERT.

Ønsker du å slappe av i lune omgivelser med utsikt utover vakre Hurdalsjøen? Med hjelp av vår nye høstmeny i AX Mat & Vin, hjemmelagde iskrem, nyåpnede flytebrygge og deilige baristakaffe, er alt tilrettelagt for et minneverdig avbrekk fra hverdagen.

Ønsker du å gjøre en bestilling? Telefon: 63 95 96 00
E-post post@hurdalsjoen.no

UTDANNINGSFORBUNDETS LANDSMØTE 2023

Snart klar for landsmøte

Terje Skyvulstad

Nestleder i
Utdannings-
forbundet

Nå er det ca. to måneder igjen til landsmøtet. To måneder med innspurt i hele organisasjonen. Nå skal saker gjennomdiskuteres og standpunkt skal landes. Det er krevende saker vi skal gjennom. Men det er viktig å huske på målet – at vi som forbund skal ha gjennomdiskutert og kommet til vedtak i de viktigste utdanningspolitiske sakene for våre medlemmer, og at vi som profesjonsfelleskap viser retning i den utdanningspolitiske debatten.

Sentralstyret har høye ambisjoner for dette landsmøtet. Vi skal se fire år fram i tid, samtidig som det er fire år siden hele organisasjonen var samlet sist. På fire år er mye skjedd. Noen av de sakene vi hadde høyt på agendaen på forrige landsmøte har vi fått gjennomslag for. Samtidig har nye saker kommet til, som vi ikke har politikk for.

Landsmøtets viktigste rolle er å komme fram til Utdanningsforbundets overordna politikk. For å understreke dette enda sterkere legger vi i år opp til å ikke behandle hele Vi utdanner Norge, organisasjonens viktigste politikkdokument, på dette landsmøtet, slik vi gjorde i 2019. Det betyr at sentralstyret ønsker å prioritere de debattene der det er nødvendig med ny politikk, eller der tiden har løpt fra vår politikk.

Vi har derfor jobbet ganske hardt med oss selv i sentralstyret for ikke å falle for fristelsen å endre mye som kanskje kunne blitt bedre med et annet ord her og en liten presisering der. Vi har hele tiden spurt oss – er dette så avgjørende for Utdanningsforbundets politikk og overordnede retning at vi endrer det på landsmøtet nå? Har vi svart nei på det, så har vi latt være. Og, vi har minnet oss på at vi skal utvikle strategisk plan også i

neste landsmøteperiode og at der er det rom for både å være mye mer konkrete og handlingsrettet enn i et overordnet politikk-dokument.

Med dette i tankene, og med grundige runder ute i fylkene, har sentralstyret landa på at de viktigste sakene å vedta ny politikk for er: Behov for nye tariffpolitiske virkemidler og politiske mål på hovedorganisasjonsnivå, praktisering av frontfagsmodellen og forventninger til KS og andre arbeidsgivere, vurdering i skolen, vern av lærertittelen og lærerrollen og laget rundt barn, unge og voksne og mer relevante lærerutdanninger.

Dette er viktige saker, og jeg ser fram til å høre diskusjonene. Men det er også komplekse saker, der det er viktig å få frem bredden av erfaringer som våre medlemmer har i barnehagen og skolen: hvordan ser denne politikken ut derifra? Alle syn må på bordet og brytes mot hverandre, bare slik får vi som forbund den beste politikken for våre medlemmer. Det betyr at kanskje ikke alle er enige, men det er prisen for medlemsdemokrati, landsmøtet er suverent.

I fire dager skal vi diskutere utdanningspolitikk og lønnspolitikk, men det skal òg velges et nytt sentralstyre og en helt ny politisk ledelse. Det sitrer av spenning rundt om i lokallag, fylkeslag og ikke minst i sentralstyret. Akkurat nå er det helt umulig å forutse hvordan landsmøtet vil bli. Men det er ikke tvil om at det er lagt mye ansvar på delegatenes skuldre.

Og når alt er over, starter jobben på nytt. Norges nest største fagforening skal holde fram jobben for lærernes lønns- og arbeidsvilkår og for en enda bedre utdanningspolitikk. Nå med enda tydeligere retning fra landsmøtet.

Akkurat nå er det helt umulig å forutse hvordan landsmøtet vil bli. Men det er ikke tvil om at det er lagt mye ansvar på delegatenes skuldre.

Utdanningsforbundet har lenge jobbet for å sikre elevene lærerutdannede lærere. Nå foreslår regjeringen å skjerpe kompetansekravet. Det er svært gledelig, mener Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

FAKTA OM NY OPPLÆRINGSLOV

Den nye opplæringsloven skal sikre at alle elever i grunnskolen og videregående skole får like muligheter til utvikling og læring, uavhengig av bakgrunn, bosted og forutsetninger.

I juni 2023 vedtok Stortinget en ny opplæringslov. Den nye loven med forskrifter skal gjelde fra august 2024. Frem til da gjelder dagens opplæringslov av 1998.

Arbeidet med å fornye opplæringsloven har pågått siden 2017.

Regjeringen vil sikre elevene lærerutdannede lærere

Regjeringen vil lovfeste at alle som ansettes som lærere skal ha lærerutdanning. – Vil gi norske elever en bedre skole, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

– Dette har vi jobbet for! Vi er veldig glade for at regjeringen nå ønsker å gjøre det tydelig i opplæringsloven at du skal ha lærerutdanning for å jobbe som lærer, sier Utdanningsforbundet-leder Steffen Handal.

Handal har tidligere omtalt kravet om at lærere som underviser i norske klasserom skal ha lærer-

utdanning som Utdanningsforbundets «absolutt viktigste krav» i arbeidet med ny opplæringslov.

Regjeringen, Utdanningsforbundet, Lektorlaget, Skolenes Landsforbund, Skolelederforbundet og KS har blitt enige om å lovfeste et fremtidig krav om pedagogisk utdanning for å bli ansatt som lærer i norsk skole. Det innebærer at såkalt annen faglig eller pedagogisk kompetanse ikke lenger vil være tilstrekkelig for å jobbe som lærer.

Kan bidra til at flere blir lærere

Når én av fem som underviser i skolen ikke har hatt lærerutdanning, viser dette også at den foreslåtte endringen er helt avgjørende, mener Handal.

– Det har vært en for ulik praksis og for enkelt

for kommunene og skolene å velge å bruke ansatte i lærerstillinger som ikke har tilstrekkelig kompetanse og som ikke har den pedagogiske verktøykassa en lærerutdanning gir. Pedagogisk erfaring er ikke nok for å være en god lærer, med det store ansvaret som følger med det, sier han.

Handal understreker at det kan være behov for overgangsordninger som gir kommunene handlingsrom til å bruke ansatte uten lærerutdanning i midlertidige stillinger, eller på vilkår der de ikke klarer å få kvalifiserte søkere.

– Men det viktigste nå er at det kommer et tydelig signal og en innstramning, som vil gi elevene våre en bedre skole og som på sikt vil bidra til flere lærere, sier Handal.

Dårlig bemanning går sterkt ut over

En ny rapport utgitt av Utdanningsforbundet retter søkelyset mot konsekvensene av bemanningskrisen i norske barnehager. For få ansatte på jobb går ut over både det pedagogiske innholdet og muligheten for oppfølging av enkeltbarn.

OM RAPPORTEN:

- Spørreundersøkelse til 4 600 barnehagelærere som er medlemmer av Utdanningsforbundet og jobber innenfor KS-området. Svarprosent på 40,3 prosent
- 13 prosent oppgir at de som en hovedregel alltid får tatt ut planleggingstimene (fire timer i uken). Hver fjerde barnehagelærer får sjelden eller aldri tatt ut timene.
- 78 prosent begrunner manglende tid til planlegging med at de anser det som uforsvarlig å gå fra barnegruppen.
- 2 av 3 barnehagelærere bruker fritiden sin til å planlegge det pedagogiske innholdet i barnehagen.
- 29 prosent av de spurte ser for seg å slutte i løpet av 1–3 år.

Rapporten «Når plantid bare er en plan» avdekker at barnehagelærere står overfor betydelige utfordringer på grunn av for lav bemanning.

De færreste får nemlig tatt i bruk planleggingstimene de har avsatt. Kun 13 prosent oppgir at de som hovedregel alltid får brukt timene som skal sikre et godt pedagogisk innhold i barnehagen. Hele én av fire barnehagelærere sier at de sjelden eller aldri får brukt denne tiden.

Og hovedgrunnen er for dårlig bemanning.

– Dette betyr rett og slett at barnehagelærerne ikke får tid nok til å gjøre jobben sin skikkelig. Undersøkelsen bekrefter bemanningskrisen i barnehagene, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal.

– Det er det pedagogiske arbeidet, utført av barnehagelærere, som gjør barnehagen til en barnehage. Når barnehagelærere ikke får tid nok til det pedagogiske arbeidet på grunn av

for lav bemanning, blir barnehagen redusert til en tilsynsordning, sier han.

Lav bemanning = dårligere kvalitet

Det klare flertallet av de som ikke får tatt ut planleggingstiden sier at de anser det som uforsvarlig å gå fra barnegruppen for å forberede og tilrettelegge for det pedagogiske innholdet.

– På grunn av for lav bemanning, blir barnehagelærerne tvunget til å prioritere bort arbeid som skaper en meningsfull og innholdsrik hverdag for barna. Og det er barna som rammes. Jeg er særlig bekymret for hvordan dette går utover enkeltbarn som trenger ekstra oppfølging.

Hele 70 prosent av barnehagelærere sier de får for liten tid til å følge opp enkeltbarn.

– Barnehagen skal være et pedagogisk tilbud, det slår loven fast. Barn i barnehagen har krav på en trygg og stimulerende barnehagehverdag, men på grunn av manglende ressurser er mange barnehager ikke i stand til å oppfylle loven, sier Handal.

Mange vil slutte

Den lave bemanningen har også konsekvenser for barnehagelærernes arbeidssituasjon. Mange barnehagelærere opplever at de må bruke sin egen fritid til å planlegge det pedagogiske innholdet.

– Det er svært bekymringsverdig at så mange dedikerte fagfolk føler at de må ofre fritiden sin for å få gjort jobben sin skikkelig. Dette er et symptom på en dypere strukturell utfordring som vi må ta på alvor.

Dette reflekteres også i hvor mange barnehagelærere som ser for seg å bli i yrket. Rapporten viser at nesten én av tre barnehagelærere ser for seg å slutte i jobben i løpet av ett til tre år. Kun 10 prosent ser for seg å jobbe i barnehage mer enn ti år til.

– Når du ikke får tatt i bruk den pedagogiske kompetansen din, og du ser du ikke får gitt barna

kvaliteten i barnehagen

Foto: Mostphotos

Mangelen på folk gjør at barnehagelærere rett og slett ikke får tid til å gjøre den helt nødvendige pedagogiske delen av jobben sin, ifølge en ny rapport fra Utdanningsforbundet

det tilbudet de har krav på og trenger, da forstår jeg at det er vanskelig å se for seg å bli i yrket i lang tid. Barnehagen kan ikke drive konstant brannslukking. Men sånn oppleves det for mange i dag, dessverre, sier Handal.

Økt bemanning nå!

Barnehagelærerne er nærmest unisont enige om at en styrking av grunnbemanningen er det viktigste tiltaket å gjennomføre.

– Vi kan ikke fortsette å overse en sektor som er i knestående. For å bevare barnehagens rolle som en pedagogisk arena, der barn skal leke, lære og utvikle seg som mennesker, må vi handle nå. Å investere i flere barnehagelærere og økt bemanning er en investering vi er nødt til å ta oss råd til, som samfunn, avslutter Handal.

Kurs

Forskningskafé om lærerprofesjonens forskningsanvendelse

21. september inviterer vi til forskningskafé i Lærernes hus. Forskningskafé er Utdanningsforbundets arena hvor forskere og praksisfeltet møtes for utveksling av erfaring og kunnskap. Hvordan bruker lærerne forskning i sin undervisning? Er det egentlig en motsetning mellom det å jobbe forskningsbasert og det å jobbe erfaringsbasert? Må det ene utelukke det andre? Til å diskutere dette har vi fått med oss Øystein Gilje, professor ved UiO, Sølvi Mausethagen, professor ved Oslo Met og Martin Johannessen, pedagog og programleder. Arrangement er gratis, og innledningene blir strømmet.

Tips og triks til nye kontaktlærere

28. september arrangerer vi et gratis digitalt kurs som er skreddersydd for nye kontaktlærere som ønsker å utvikle seg i rollen og mestre utfordringene som følger med. Målet med kurset er å gjøre overgangen fra å være student til å bli kontaktlærer litt lettere, og at deltakerne skal gå fra kurset med litt lavere skuldre. Kursholder er Heidi Granberg. Hun er en erfaren kontaktlærer med lang fartstid i grunnskolen og har skrevet boken «Kontaktlærer i grunnskolen».

Meld deg på kurs her: www.udf.no/kurs

Har du uføreforsikring i banken?

Mange velger å kjøpe uføreforsikring i banken sin når de tar opp boliglån. Som medlem får du mange gode forsikringer til medlemspris i Utdanningsforbundet. Om du sammenligner forsikringene du har i banken din, med hva det vil koste for de samme forsikringene hos oss, kan det være du får deg en positiv overraskelse. Du får også 35% rabatt på øvrige forsikringer hos vår samarbeidspartner Tryg. Ta en titt da vel!

www.udf.no

Foto: Anna-Julia Granberg

Har du dine forsikringer på riktig sted?

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Har du uføreforsikring gjennom banken?

Mange kjøper uføreforsikring gjennom banken når de tar opp boliglån. Som medlem i Utdanningsforbundet får du, og eventuelt samboeren din, gode dekninger på uføreforsikringen. Ta en titt da vel. Kanskje det lønner seg.

Mer om uføreforsikring
på **udf.no**.

Kuler og krutt

Dette dukket opp på Facebook her forleden: En moroklump hadde postet et bilde av en aldrende dame med briller som holdt en pistol med begge hender og siktet panisk ut i et klasserom.

Resten av de engelskspråklige kommentarene var stort sett påstander om at alle lærere burde bevæpnes. Det var på høy tid, mente de.

Det finnes dem som mener at det ikke er våpenenes feil at folk blir drept. Det er menneskene det er noe alvorlig i veien med. Det siste kan jeg være enig i. Mennesker som mener dette, er det noe alvorlig i veien med. Tenk å tro at flere våpen fører til at færre skyter. Herlig fred!

Det er også disse menneskene som synes det er en god idé å bevæpne lærere. Dette gir meg noen helt absurde assosiasjoner. Eller kanskje det er hallusinasjoner?

Bevæpnede lærere? Lærere med våpentrening og skytere i innerlommer, BH og sokker? Se for deg et våpenseminar med ditt lærerkollegium. En planleggingsdag med skuddtrening. Teamsamling med skyting mot menneskeformet blink.

Nå mener visst ikke amerikanske bevæpningsentusiaster at planen er å bevæpne alle læ-

rere. 20 prosent er blitt nevnt. Hvem skal vi i så fall velge?

Er gymnlærere mer egnet enn dem som underviser i mat og helse eller kunst og håndverk? KRLE-lærere bør vel i alle fall holdes utenfor våpenavtalen? Og hva med oss språklærere? Skal vi stole mer på våpen enn på språkets diplomatiske muligheter? Eller kanskje det er en ansiennitetsgreie? Klarer du deg gjennom de fem første årene, får du en automatpistol i belønning.

Skal våpenet låses inn på skolen, eller ligger det i veska sammen med lærebøker, jobb-pc og diverse papirarbeid? Hva med feriene? Får de som er jaktinteresserte ta det med seg i elgjakta?

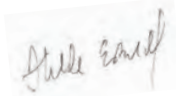
Heldigvis er dette bare overaktiv fantasi. Men samtidig er det kanskje noe å være takknemlig for i en krevende hverdag: Vi trenger i alle fall ikke håndtere håndvåpen. Eller ...

En kollega med en særdeles husvarm første-klasser samlet sine små for å snakke om bedre arbeidsro. «Vi må ha et tegn eller en lyd», sa hun. «Når det blir gitt, vet dere at dere må være helt stille.» Hun hadde en koselig bjelle på lur, men en liten pøse hadde et bedre forslag: «Kan du ikke fyre av en kruttlappistol?»

Våpen slutter visst aldri å fascinere. Spørsmålet er om vi noen gang finner ut hvordan vi ikke skal bruke dem.

Petit av
Hilde Eskild

Lærer, forfatter og
forteller

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

FOR **50** ÅR SIDEN

Interessant Unesco-rapport

I neste generasjon vil skole og utdanning forandres til det ugjenkjennelige. Dette er den konklusjonen en internasjonal kommisjon nylig har presentert i en rapport til Unesco. Den tidligere franske statsminister Edgar Faure har vært kommisjonens formann. [...] Eksamen og prøver vil gradvis forsvinne. De er alt på vei ut av den skolen vi kjenner. Til i dag er disse formalia blitt mange lærevilliges bane. For mennesker som lærer etter en egen personlig plan, i et tempo tilpasset dem selv, vil eksamener være meningsløse.

Norsk Skoleblad nr. 33/1973

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. I hvilken by ligger Hyde Park?
2. Hvem er Høyres ordfører kandidat i Oslo ved årets kommunevalg?
3. Hvilken by i Canada har flest innbyggere?
4. Hvem tegnet og skrev bøkene om Mummitrollet?
5. Hva måles med et hygrometer?
6. Hvilken amerikansk skuespiller fikk sitt gjennombrudd med filmen «Rebel Without a Cause»?
7. Hvilken øygruppe tilhører Tenerife?
8. Hva er entomologi?
9. Hvilket band utgav låten «Stairway to Heaven» i 1971?
10. Hvilket land tilhører Falklandsøyene?
11. Hva heter jordens to lengste elver?
12. Hva slags dyr er en sypike?
13. Hva er Benelux en forkortelse for?
14. Hvor bodde Adam og Eva?
15. Hva heter ansvarlig redaktør i avisa Klassekampen?

FOR **25** ÅR SIDEN

Jenter bør lære mer om forbrukersaker

– Menn kan mer om forbrukerspørsmål enn kvinner. Det gjelder på alle områder med unntak av matvareutgifter. Derfor er det viktig at undervisningen i grunnskolen bidrar til at forbrukerkunnskapen blir jevnere fordelt, mener barne- og familieminister Valgerd Svarstad Haugland, som har overlevert den nye forbrukerveiledningen for grunnskolen. Veiledningen gir praktiske undervisningseksempler for hvert klassetrinn. Allerede fra første klasse får barna lære om forbrukernes rettigheter og plikter, økonomi forbruk og miljø.

Skolefokus nr. 13/1998

Quizmeister: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59

GYLNE ØYEBLIKK

Da pingvinen Pingo trengte pleie

Kosedyrret hadde skadet en vinge. Det satte femåringene i gang.

Tekst: Ylva Törngren

Anne Siri Moe bidrar med et gyllent minne fra Læringsverkstedet Slaabervig naturbarnehage i Arendal, der hun er pedagogisk leder: – Denne leken oppsto spontant! Det var så flott, sier hun.

Pingo var med de ni femåringene overalt, men en dag hadde han altså fått en sprek i stoffet under vingen og måtte «opereres». Barna fant fram førstehjelp for kosedyr, det vil si sysettet, pluss tepper og sprøyte. Anne Siri ble kirurg, og sammen telte alle ned fra 10 til Pingo sovnet.

– Allerede mens jeg sydde, gjorde noen sykepleiere og noen hamstere det fint til Pingo skulle våkne, sier Anne Siri.

– Hamstere?

– I leken kan alt skje! Denne gjengen var særlig fantasifulle. De tok tak i nye ideer som oppsto og samarbeidet, hele tiden.

Barna klargjorde seng med saueskinn og tepper, et brett lekemat, bøker og fire-fem kosedyr til ham. Pingo kom seg raskt.

Deretter måtte strikke krokodillens ødelagte kjeve også opereres. – Barna putter leker inn i gapet hans og får ham til å tygge, derav skaden, forklarer Anne Siri.

Han måtte sy mange sting. Etter narkosen ville han ikke ligge stille!

– Barna så for seg det, sier Anne Siri.

Heldigvis visste de fem guttene og fire jentene å roe ham ned, med samme omsorg som for Pingo.

– Tidligere hadde vi laget noe med kontaktpapir, og noen biter lå igjen på bordet. Barna fant ut at de kunne bli navneskilt og pasientarmbånd! Ingenting var planlagt, alt bare skjedde.

Rett etterpå ble mange babydokker syke også. Alle fikk armbånd med navn. Pleierne valgte seg nye navn og fikk navneskilt på brystet.

– En veldig fin lek! Jeg observerte så mye omsorg, godhet og oppfinnsomhet hos barna.

– Dere ble ikke forstyrret?

– Nei, vi fikk lekero helt til neste måltid. Det er slett ikke alltid sånn, det var en kombinasjon av heldige omstendigheter.

Dette skjedde under pandemien. Barna visste å sprite hender, og de visste at også sykepleiere blir syke. Dermed ble også noen pleiere syke, fikk armbånd og gikk over i pasientrollen.

– Sykehuset fikk skikkelig personalmangel, sier Anne Siri.

– Etter hvert mente ett av barna at nå passet boka «Nysgjerrige Nils på sykehus». Den var lagt fram til Pingo. Da vi leste, kom barna med egne erfaringer fra sykehus og blodprøver.

Barna lekte leken vel halvannen time, men fortsatte med sykehuslek i flere dager.

**Jeg observerte
så mye omsorg,
godhet og oppfinnsomhet
hos barna.**

Anne Siri Moe (58)

pedagogisk leder, Læringsverkstedet Slaabervig naturbarnehage i Arendal

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Ledige stillinger innen
barnehage, skole, høyere
utdanning og annen undervisning.
På ett sted.

Se ledige stillinger:

Tidligere
lærerjobb.no
er nå en del av
Utdanningsnytt

UTDANNINGSNYTT STILLINGER

Annonsekontakt:

Astrid Olsen i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 478 29 023

KRYSSORD

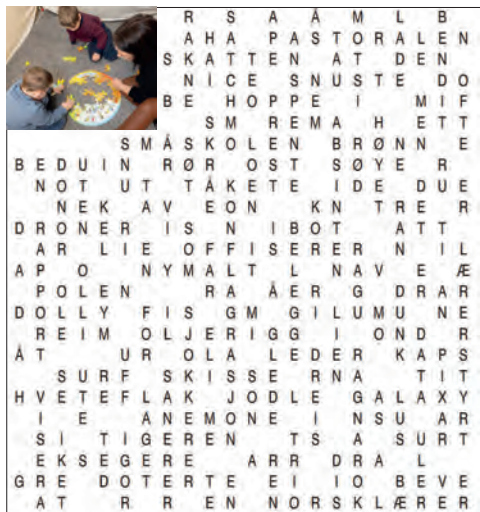
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 26. september.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

Foto: Mostphotos

LØSNINGER

Kryssord nr 7

VINNERNE: Lise Bjerkli, Askim, og Marthe Skålvoll Stensland, Kristiansand. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. London
2. Anne Lindboe
3. Toronto
4. Tove Jansson
5. Luftfuktighet
6. James Dean
7. Kanariøyene
8. Læren om insekter
9. Led Zeppelin
10. Storbritannia
11. Nilen og Amazonas
12. En fisk i torskefamilien
13. Belgia, Nederland og Luxembourg
14. I Edens hage (Paradis)
15. Mari Skurdal

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

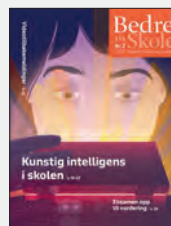
Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 6. oktober

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for
barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse
til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på
yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-
tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

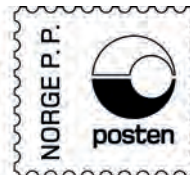
MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing for barne- og ungdomstrinnet.

Les mer på BRUKHUE.no